БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955 СЕНТЯБРЬ 10 СУББОТА № 182 (3376)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

«Тудугжу хүнүнүң» байырлалын чыл бүрүде доктаадыр дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы (1 арын).

ССР ЭВИЛЕЛИНИҢ КАМГАЛАЛ МИНИСТРИНИҢ ДУЖААЛЫ (1 арын).

Владимир областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткеннер (1 арын).

Герман Федералдыг Республиканың чазак төлээлериниң Москвада келгени (1 арын).

ОБЛАСТЫҢ ХОВУЛАРЫНДА (1 арын).

Тулуг индустриязын — амгы үениң негелделериниң деңнелинче (2 арын).

Финлянд Республиканың президентизи Ю. К. Паасикивинин Москвага келириниң дугайы (2 арын).

С. Бадаа. — Партия кежигүнүнүң бедик адын арыг кадагалаар (2 арын).

С. Алеет. — Кызыл-Мажалык үлетпүр комбинадының ажылын үндезини-биле өкижидер (3 арын).

Д. Делов. — Акы-дүнма улустуң алдарлыг чедишкиннери (3 арын).

Социалистиг лагерьниң чурттарының аразында экономиктиг харылзааларның хөгжүлдези (4 арын).

Бошкак хөгжүлделиг чурттарның ажытөлдериниге дузаламчы көргүзериниге ССРЭ-ниң киржилгези (4 арын).

СОҢГААРЛАДЫП БОЛБАС СОРУЛГА

Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың өдээ ажыл-агыйны күштүг көдүрериниң дуганыда шиитпирлериг амыдыралга боттандырары-биле ойстиг областың колхозчу тараачыннары болгаш механизаторлары бо чылын күжениишкиннинг ажылдаанар.

Тарааның ниити чыылдазын көвүдедиринге, ниитиниң малынга быжыг чемсуурну тургузарынга кукуруза тарылгазын калоартырының улуг ужур-дузалыын үнелеп көргеш, ооластың колхозтары, совхозтары бо чылын 5700 ажыг гектар кукурузаны тараан.

Колхозчулар болгаш МТС-терниң механизаторлары, совхозтар ажылдакчылары кукурузаның чаңгы ажаалгазынга, суггарылгазынга улуг күштү үндүргениниң түңелинде бистиң ооластың чамдык колхозтары, совхозтары кукурузадан багай эвес дүжүттү өстүрүп алган. Ыызыл районнуң «Совет Тыва» колхозу 25 гектар кукурузаның гектар бүрүзүнден-не ортумаа-оиле 300 центнер ажыг ногаан массаны алган болгаш ону силостаан. Ол ышкаш Каа-Хем районда «Октябрь 14 чылы» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары кукурузаның суггарылгазын, өруглар аразының ажылдаашкынын эки чоруткаш, боктуг үнүштерни арыглап-аштааш, гектар бүрүзүнден-не 350 центнер кукурузаның ногаан массазын өстүрүп алган, ам ооң ажаалгазын организастыг чорудуп турар. Сарыг-Сеп МТС-тиң механизаторлары «Коммунар» деп комбайнны кукуруза кезер кылдыр эдедерээш, ол колхозтуң кукурузазының ажаап алыышкынын чорудуп турар.

Амгы үеде кол айтырыг болза, кукурузаны чеми сүт-быштак турар үезинде ажаап ап, шагыглыг силос оңгарларынга силостап алыры болур. Ындыг турөуже, бистиң областа кукуруза ажаап алыышкыны кедергей ооҗум темпилиг чоруп турар. Областың 14 районнарындан үүгле 9 районнар кукурузаны ажаап алырын эгелээн. Бай-Тайга, Өвүр, Сүт-Хөл районнар кукурузаны ажаап алырынче шуут кирбээн. Колхозтар сентябрь 5-ке чедир темпи-биле кукурузаның үүгле 29,6 хуузун ажаап, силостап алган. Совхозтарда 1780 гектар кукурузаның үүгле 694 гектары ажаатынган.

Бир эвес мындыг темпи-биле кукуруза ажаап алыышкынын чорудар болзувусса, арткан кукурузадан ажык албас ашаар деп үвени колхоз, совхоз, район бүрүзүнүң удуртукчулары анализтеп көргеш, малга эң-не үнелиг чем болур кукурузаның ажаап алыышкынын, силостаашкынын каш-ла хонуктар иштинде чорудары негетинип турар. Хөй күштү болгаш хөй хөреңгини чарыгдап турган тарып, өстүрүп алган кукурузазының ажаап алыышкынын үнелевес чоруктар-биле партия организациялары шыңгыы демиселди чорудар ужурлуг.

Агаар бойдустуң байдалы бергедеп, соок 4—6 градус болуп, чамдык районнарда кукурузаның бүрүлери саргарып, соокка алзып турар. Соокка алыскан кукуруза үрелир болгаш чемгир шынарын ышкынар. Ынчангаш кукуруза ажаап алыышкынынга соңгаарладыышкын туруп болбас.

Кукуруза ажаап алыышкынында чидириглерни болдурбас дээш бүгү хемчеглерни алыр херек. Чөөн-Хемчик районнун колхозтары кукуруза ажаап алыышкынынга организас чок кирип, улуг чидириглерни болдурганы-биле болгаш кукурузаның чайгы ажаалгазын багай чорутканы-биле гектар бүрүзүнден-не ортумаа-биле үүгле 40 — 50 центнер дүжүттү ап турар.

Малдың эки шынарлыг чеми кукурузаны чогуур өйүнде, чидириг чокка ажаап алыры-биле совхозтарда, МТС-терде, колхозтарда ажаап алыышкын машиналарын, бүгү бар хол кадыырларын болгаш аъттың сиген кезер машиналарын кукуруза кезеринче киирбишаан, кукурузаның ногаан массазын саартырынге автомашиналарны база транспорттуң өске-даа хевирлерин чөп ажыглаарынче болгаш силос кээр машиналарны бедик бүдүрүкчүлүг ажылдадырынче колхозчуларның, механизаторларының, совхоз ажылдакчыларының күжүн эвилелээри эң чугула сорулганың бирээзи болур.

Кукурузаны кескениниң соонда доп-дораан саартып эккелгеш, 1—2 хонук хуусаадан эрттирбейн шагыглыг оңгарны долдур тырып төккеш, силостаар болгаш оңгарның аксын агаар кирбес кылдыр хөмер херек. Силос кылырының техниктиг удуртулгазын колхозтарның агрономнары, зоотехниктери хандырар болгаш бүрүн харыылаар хүлээглелиг.

Кукуруза ажаалгазының ажылын бедик деңнелге чорударын колхоз баштаар черлери, совхозтар дирекциялары-биле кады колхозтарда, совхозтарда, партия эге организациялары бүрүн харыылаар ужурлуг. Кукуруза бистиң областа чаа культура. Ынчангаш ооң ажык-дузазын көдээниң ажыл-ишчилеринге тайылбырлап, кукуруза ажаалгазын шын чорударын хандырарынче агрономнарның, зоотехниктериниң харысалгазын бедидип, кукуруза ажаап алыышкынында ажылдап турар кижилериниң оргузунга партийжи-организастыг, партийжи-политиктиг ажылды күштелдирери партия организацияларының чугула сорулгазы.

КАРТОФЕЛЬДИ, НОГААЛАРНЫ ДҮРГЕН АЖААП АЛЫР

Картофель болгаш ногааларга чоннуң хереглелдерин долулу-биле хандырбышаан, мал чеминге картофельди элбекшилдиг-биле өстүрүп белеткээрин чоокку ийи, үш чылдарның иштинде чедип алыр сорулганы партия көдээниң ажыл-ишчилериниң мурнунга салган. Бо сорулганы амыдырал кырынга боттандырары дээш областың колхозтары, совхозтары, МТС-тери элээн ажылдарны кылган.

Бо чылын областың хөй-хөй колхозтары картофельди дөрбелчин-уяланчак арга-биле олурткан. Таңды, Каа-Хем, Чаа-Хөл районнарның колхозтары болгаш Чөөн-Хемчик районнуң «Искра», «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артельдери картофель, ногаа культураларының ногаагай дүжүдүн өстүргеннер.

Картофель болгаш ногааның дүжүдүн өстүрүп алыры ол культураларның бүдүрүлгезин көвүдедирин шиитпирлээнгө ыракта-ла ол эвес дээрзин билгеш, областың элээн хөй колхозтары картофель, ногаа культураларының ажаап алыышкынынче чогуур үезинде киргеннер.

Чөөн-Хемчик районнуң «Искра» колхоз бо чылын эрте быжар огурецти, капустаны, помидорну тараан. Оларның дүжүдүн ажаап алгаш, райпога, колхоз садынга чедишкиннин-биле сайгарып, акша орулгага хуулдуруп турар, ол районнуң өске-даа колхозтары помидорну, огурецти болгаш бахча культураларын бүрүн ажаап алганнар. Бай-Тайга районнуң колхозтары картофель, ногаа культураларының ажаалгазынга багай эвес белеткенген. Картофель шыгжаар чылыг складтар 5 колхозтарда кылдынган.

Ооң-биле чергелештир областың колхозтарының хөй кезии ногаа культураларының ажаалгазын ооҗум темпи-биле чорудуп, чедириглерни болдуруп турар. Огурецти, помидорну, капустаны дузаар досказарлар колхозтарның хөй кезиинде барык чок. Огурецти, картофельди ажаап күш четпейн, черге каапкан, азы хөй чидириглиг ажааган, ногаа культураларын дузалап ажааваанындан олар үрелген фактылар Таңды, Бии-Хем, Барыын-Хемчик, Чаа-Хөл болгаш өске-даа районнарның колхозтарынга эрткен чылын тургулаан. Бо чылын Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозунуң элээн хөй огурецтери дузаар сава чогундан, чогуур үезинде саартынмаанындан колхозтуң складынга чыда үрелген. Ындыг чижектер өске-даа колхозтарда бар.

Картофель ажаалгазынче Бай-Тайга районнуң колхозтары, Бии-Хем районнуң «Тиилелге» колхозу сентябрьның баштайгы хүннеринде кирген. Ам колхозтарның, совхозтарның болгаш МТС-терниң сорулгазы болза, өстүрүп алган картофель болгаш ногаа дүжүдүн район, колхоз бүрүзүнүң байдалынга таарымчалыг хуусааларда болгаш чидириг чокка ажаап алыры, ногаа дузаар саваларны баш бурунгаар белеткээш, ногааларны дузаап, савалап алыры болур.

Картофель болгаш ногаа культураларын чидириг чокка ажаап алыр чорук келир чылдың үрезин болгаш мал чеми фондуларын чогуур үезинде уруп алырын болгаш колхозчуларның күш-хүннеринге ногааны болгаш картофельди бээрин колхозтарга хандырар.

Бо чылын агаар-бойдустуң байдалы эки эвес, соок хыраа эрте дүжүп эгелээнин барымдалааш, картофельдиң дүжүдүн ажаап алырын эртежик эгелээри чугула. МТС-терде, совхозтарда, колхозтарда картофель ажаарынга четчир күштер болгаш техника бар. Техниканы бедик бүдүрүкчүлүг ажыглаары-биле чергелештир картофель казарынга колхозтарның бөлүүн чепсектерин ажыглаарын, картофельди холбиле казарын организастаары чугула. Ажаап алыышкын үезинде чидириглерни болдурбас херек. Картофель болгаш ногааларны черден казып, сывындан адырып алыры-биле ажыл дооступ кагбас, кол чүве болза, оларны үрелир чоруктан камгалаары, эки шынарлыг шыгжап кадагалаары болур.

Бүдүрүлге, албан организация черлериниң местконнары, партия эге организациялары коллективтериниң ажылчын, албан-хаакчыларының тараан картофель, ногаа культураларының дүжүдүн ажаап алырынга бүгү хемчег-биле дузалажып, ажаап алыышкынны үлегерлиг чорудар хүлээглелиг.

„Тудугжу хүнүнүң“ байырлалын чыл бүрүде доктаадыр дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң доктаадыры болза:

«Тудугжу хүнүнүң» байырлалын тургузар. «Тудугжу хүнүн» чыл бүрүде август айның ийиги воскресеньезинде байырлаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. ПЕГОВ.
Москва, Кремль
1955 чылдың сентябрь 6.

ССР Эвилелиниң Камгалал Министриниң дужаалы

1955 чылдың сентябрь 6. № 150 Москва хоорай.

ШЕРИГ АЛБАНЫНЫҢ ДОКТААТЫНГАН ХУУСААЛАРЫН ЭРТТИРГЕН ШЕРИГ АЛБАННЫГЛАРНЫ ССРЭ-НИҢ ЧЕПСЕКТИГ КҮШТЕРИНДЕН ХАЛААР ДУГАЙЫНДА БАЗА ШУУТ ШЕРИГ АЛБАНЫН ЭРТТИРЕРИНЧЕ ЭЗЛЧЕГЛИГ КЕЛДИРИИШКИН ДУГАЙЫНДА

Бүгү-ниити шериг хүлээлгезиниң дугайында Хоойлуну өзугаар дужаарым болза:

1. Шуут шериг албаны эрттиреринiң Хоойлузунда айыттынган хуусааларын эрттирген солдаттарны, матростарны, сержантыларны болгаш старшиналарны Совет Армияның, Шериг-Далай Флодунуң, кызыгаар болгаш иштики шериглериниң хүрээлеңнериниң запасче халаар.

2. Бо дужаалдың 1-ги үүлүнде айыттынган шериг албанныгларны халаары-биле холбаштыр, 1936 чылда төрүтүнген, келдириишкинден хостадыр болгаш хуусаа сонгаарладыр эрге чок хамаатыларны, а ол ышкаш келдириишкинден хуусаазы эрте берген келдириишкин назылыг болгаш чажыттары шериг албанын эрттирип турар хамаатыларны Совет Армияның, Шериг-Далай Флодунуң, кызыгаар болгаш иштики шериглериниң шуут шериг албанынга келдирер.

3. Дужаалды бүгү роталарга, эскадронларга, батареяларга эскадрильяларга болгаш корабльдерге чарлаар.

ССР Эвилелиниң Камгалал Министри
Совет Эвилелиниң Маршалы Г. ЖУКОВ.

Владимир областың колхозтары болгаш совхозтары тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткеннер

Владимир областың колхозчулары, машина-трактор станцияларының болгаш совхозтарның ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери көдээ ажыл-агыйны күштүг көдүрер дугайында СЭКП ТК-ның Пленумнарының төөгүлүг шиитпирлерин күүсетпишаан, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының XX съездизинге төлептиг ужуражыр дээш социалистиг чарыышты калбартып, тараа белеткелдериниң күрүне планын хуусаа бетинде күүсеткеннер. Күрүнеге тараа дужаалгазы үргүлчүлеп турар. Областың колхозтары болгаш совхозтары 1,4 миллион пудтан эвээш эвес тарааны күрүнеге немей дужаар.

Сиген белеткелиниң күрүне планы база күүсетинген.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин күүседир дээш демисешпишаан, областың колхозтары ниитиниң мал ажылының продуктулуун бедиткеннер болгаш ажыл-агый чылының 11 айларының дургузунда 1953 — 1954 чылдың ол-ла үезинге бодааргa, 24 хуу хөй сүттү саап алган. Мал ажылының продуктулуун улам ыңай көвүдедириниң сорулгазы-биле областың колхозтары болгаш совхозтары мал чемнерин белеткээриниң талазы-биле ажылды чорудуп турар. Эрткен чылга бодааргa дыка хөй бөлүүн чемнер белеткетинген. Кукуруза силостаашкыны чер болганда чоруп турар. Эрткен чылга бодааргa бо чылын дыка хөй силос салдынган турар болгаш ооң-биле кады малды организастыг кыштагладырының эки байдалдарын тургузуп турар.

Келир чылдың дүжүдүнүң дугайында сагыш салбышаан, областың колхозтары болгаш совхозтары күзүн тарыыр культураларның планын күүсеткен, күскү аңгыс андарылгазын чорудуп, 1956 чылдың часкы тарылгазының үрезин уруушкунун үргүлчүлеп турар. Колхозтарның, МТС-терниң болгаш совхозтарның көдээ ажылагый ажылдарын чорударынга улуг дузаламчыны областың хоорайларының ажылчы чоннары көргүзүп турар. Областың үлетпүр бүдүрүлгелериниң болгаш тулуг организацияларының дузаламчызы-биле колхозтарга 340 муң тонна ишкирлиг силос тудуглары туттунган, оларның иштинде капитал тудуглар 264 муң тонна, 500 трактор болгаш 250 аът культиваторлары белеткетинген, силос доораар херекселдерни кылып турар.

Владимир областың колхозчулары, МТС-тер болгаш совхозтар ажылдакчылары, көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниглери көдээ ажыл-агыйның ажылдарын чедишкиннинг доозар, ниитиниң малын өстүрериниң планын күүседир, мал ажылының продуктуларының күрүнеге дужаалгазын хуусаа бетинде хандырар, колхозтарның экономиказының улам ыңайгы быжыгышкынын болгаш колхозчуларның материалдыг чаагай байдалын бедидерин чедип алыр дээш ажылдап турарлар.

Герман Федералдыг Республиканың Чазак төлээлериниң Москвада келгени

Совет чазактың чалааның өзугаар сентябрь 8-те Москвага Федералдыг Канцлер доктор К. Аденауэрге баштаткан Герман Федералдыг Республиканың Чазак төлээлери чедип келген.

Төлээлериниң составында: Даштыкы Херектер Министри доктор Г. фон Брентано, Даштыкы Херектер Министерствозунуң Статс-Секретары доктор В. Хальштейн Федералдыг канцлериниң канцеляриязының Статс-Секретары доктор Г. Глобке, Элчин Г. Бланкенхорн, Министериаль-директор доктор В. Греве, Ажыл-агый Министерсвозунуң даштыкы экономика килдизиниң удуртукчузу доктор Г. Рейнхардт, Даштыкы Херектер Министерствозунуң Садыг-политика килдизиниң удуртукчузу доктор Г. Ван Шерпенберг, Даштыкы Херектер Министерствозунуң Культура килдизиниң удуртукчузу доктор Г. фон Трютцшлер, Элчин Ф. Фон Эккардт, Даштыкы Херектер Министерствозунуң Протокол килдизиниң начальниги төлээлекчи доктор Э. Г. Мор, төлээлекчи доктор фон Вальтер, Министериалдирегент доктор У. Мюллер, доктор Г. Кох. Бундесраттың Даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы К. Арнольд, Бундестагтың Даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы К. Г. Кизингер болгаш ол комиссияның даргазының оралакчызы К. Шмид олар төлээлерни үдеп чоруурлар.

Герман Федералдыг Республиканың төлээлериниң келгенин холбаштыр Внуково аэродрому Герман Федералдыг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне тудуглары-биле шиметинген турган. Федералдыг Канцлер дээрги К. Аденауэрни болгаш ГФР-ниң Чазак төлээлерин уткуп алыры-биле Н. А. Булганин, В. М. Молотов, М. Г. Первухин, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң Даштыкы Херектер талазы-биле комиссиязының даргазы М. А. Суслов, Даштыкы Садыг Министри И. Г. Кабанов, ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң Оралакчылары А. А. Громыко болгаш В. С. Семенов, РСФСР-ниң Культура Министри Т. М. Зуева, Моссоветтиң күүскомунун даргазы М. А. Яснов, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң 3-кү Европа килдизиниң эргелекчизи С. Г. Лапин, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң Протокол килдизиниң эргелекчизи Ф. Ф. Молочков, Москва хоорайның комендантызы генерал-майор И. С. Колесников, совет болгаш даштыкы парлалганың төлээлекчилери, оларның иштинде Совет Эвилели биле Герман Федералдыг Республиканың Чазактар төлээлериниң аразынга ам болур чугаалажмышкыннарны холбаштыр Москвада келген барын-герман журналистер келгеннер.

Федералдыг Канцлер К. Аденауэрни болгаш төлээлериниң кежигүннерин уткуур-биле Москвада дипломаттыг корпустуң Дуайени (старейшина) Швециянның Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Р. Р. Сульман, АКШ-тың ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Ч. З. Болен, Великобританияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини сэр У. Хэйтер, Францияның ССРЭ-де Онза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини Л. Жокс олар база чедип келгеннер.

Кежээкиниң 5 шакта самолёт кээп хонупкан.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганин Канцлер К. Аденауэрге болгаш Чазак төлээлериниң кежигүннеринге байыр чедирген.

Канцлер К. Аденауэр аэродромга дараазында медеглелди кылган:

«Силерниң меңээ болгаш бистиң төлээлериниске байыр чедирген онза эвилеңсөзүңер дээш силерге өөрүп четирдим, дээрги Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы.

Москвага бистиң келгенивис-биле бистиң тургузарывыс бирги холбаа Совет Эвилели биле Германияның аразында таарымчалыг, эки харылзааларны тургузарының эгези болур дээрзинге чүректиң ханызындан идеген тур мен.

Тайбың кады-ажылдажылга Совет Эвилелиниң улустарынга болгаш герман улуска хөй-хөй ажыктыг түүлдерни берип болур база Европага болгаш бүгү делегейге чаагай байдалды болгаш айыыл чок чорукту камгалаары болгаш быжыглаары бистиң харылзааларывыстың таарымчалыг болурундан дыка хамааржыр дээрзинге быжыы-биле бүзүрээр мен.

Маңаа—Москвага бистиң ажылывысты болгаш бистиң чугаалажышкыннарывысты бистер бүрүнү-биле тайбыңның херээнге бараалгадырын күзеп турар бис».

Канцлер К. Аденауэрни болгаш ГФР-ниң Чазак төлээлериниң кежигүннерин уткуп турар үеде хүндүлүг таныылды чыскааган болгаш Герман Федералдыг Республиканың болгаш Совет Эвилелиниң күрүне гимнилерин ырлаткан.

(СЭТА).

Чаарткан экскаватор

ДМИТРОВ(Москва область). Дмитровтуң экскаватор заводунда траншей-оңгар казар чаарты кылган «ЭТН-253» деп экскаваторнуң шенелдези эгелээн. Ол экскаваторну мурнунда үндүрүп турган ийи машиналарның суурунга тургускан. Ооң узадып каан хымыжы 3,5 метр чедер ханы траншейни кылыр арганы берип турар.

Чаарткан машинаны чер хандыр доңар сонгу чүк районнарынга, а ол ышкаш мурнуу чүк районнарынга ажыглап болур. Ол машинаны суг дамчыдар болгаш канализация дамчыдылгаларын, кабель шугумнарын шөеринге, фундаментилер тудуун кылырынга ажыглаары эптиг болур.

Ол бүдүрүлгеде орук казар машиналарны бүдүрүп үндүрерин шиитгээдип алган. Оларны демир оруктар тудуунга ажыглаар.

Инженерлер болгаш техниктер бүдүрүлгениң мурнакчылары-биле демнежип алгаш, технологтуг чорудулгаларны сайырангайжыдып турар. Шуткулга цехинде кезектерни шуткаар талазы-биле дуржулгаларны чөрүдүп турар. Ындыг аргабиле кезектерни шуткаанының соонда олар механиктиг ажылдаашкынны негевейн турар. Ол чаа чүүдер металлды камнап алырын хандырар болгаш чер казар машиналар белеткээринге күшажыл хемчээлин дыка кызыдар.

(СЭТА).

Областың ховуларында

Кукуруза силостаашкыны

ЭЛ-БАЖЫ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районда Калинин аттыг колхоз бо чылын кукурузаны 116 гектарда тараан, чайгы ажаалданы эки чоруткаңнынан үнүп багай эвес, кукуруза тараанының баштайгы чылында белин ол колхоз гектардан ногаан массаны 50 центнерден өрү ап турар.

Калинин аттыг колхозта кукуруза ажаап алыышкыны амгы үеде кидин түлүктеп турар. Сентябрьның 7-ге чедир 40 гектарның дүжүдү ажаатынган. Кукуруза алыышкынында «С-4» комбайндан аңгыда, сиген кадыырлыг 5, тараа кадыырлыг 6 кижи ажылдап турар. Кестинген кукуруза массазын кээндектей доорап турар тускай машина база бар.

Бо хүннерге чедир ол колхоз бирээзинге-ле 50 тонна ийи оңгарларда кукуруза силозун шыгжаан. Бир эвес комбайн база силос доорактызы үрелиишкин чокка ажылдаан болза, ол колхоз амгызындан ыракта хөйну белеткээн турар ийик. Сүтбаразан фермазының чанында белеткетинген 150 тонна ишкирлиг чартык башнядa кукуруза силостаашкынын база эгелей берген.

Калинин аттыг колхоз бо чылын 203 тонна сиген силостаар планныг, а сентябрь 5-ке чедир 150 тоннаны белеткээн. Арткан 53 тонна сиген силозун салырынга оңгарлар бар, ону чоокку хүннерде база долдурган, малга эки хоолулуг ногаан чемнерни белеткээн турарынга колхозта күш четчир.

Күрүне-биле үзе санашкан

СЭКП ТК-ның январь болгаш июль Пленумнарының төөгүлүг шиитпирлерин күүсетпишаан, партияның XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарышты калбартып турган, Кызыл районнуң «Черби» колхозунуң колхозчулары, (даргазы эш Шустов, парторганизациязының секретары эш Сандый), «Тиилелге» көдээ ажыл-агый артелиниң колхозчулары (даргазы эш Чүлдүм, парторганизациязының секретары эш Седен-оол) күрүне мурнунга хүлээлгезин хуусаа бетинде күүсеткеннер.

Сентябрь 5-те «Черби» көдээ ажылагый артели күрүнеге тараа дужаар планын 152 хуу, «Тиилелге» колхоз 102 хуу күүсеткен. «Черби» колхозтуң тараажылары пландан дашкаар күрүнеге 1200 пуд, «Тиилелге» колхозтуң колхозчулары 6 муң пуд тараа дужаар хүлээлге алган.

Дүжүттү чидириг чокка ажаап алыр дээш колхозчулар бүгү күштү организастап турарлар.

Малчыннар мал чеминиң белеткелинде

Улуг-Хем районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң Хендергеде малчыннары малга сиген белеткелинге идепкейлиг киржип турар. Сузугу деп хемниң унунда 12 сараат сигенни ол малчыннар кезип, кургаткаш сарааттаан.

Сигенни белеткээри-биле малчыннардан 8 кижи составтыг бир бригаланы тургускан, эларда аът-биле сөөртүп сиген кестирер бир машинаны, сиген бөлер бир дырбаашты быжыглаан. Машинист эш Д. Маргыы, сараатакчылар эштер Д. Шулуу, Х. Бюрбю, Б. Каев олар эки ажылдап, ажыл нормазын 130—150 хуу күүседип келгеннер.

Малчыннарның сиген белеткээни Сузугу деп хемге бо чылын колхозтуң аныяк шарыжыгаштарын кыштагладыр деп турар. Шарыжыгаштарның кадарчызы эш шулуу кыштаглаашкынга белеткелин эгелээн.

40 САРААТТАР

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң № 2 ховуу бригадазы ажаатынган тарааларның саванын болгаш көк суланы кезип, мал чеминге курлавырлап сарааттап турар.

Ажаап алдынган 40 гектар сула саванын 20 сараат, 30 гектар көк суланы кескеш, 20 сараат кылдыр тургускан. Бригада кызылтас саванын сарааттап эгелээн.

Кичээнгей салыр

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Ниитиниң малынга четчир эки шынарлыг чем белеткээр чорук мал өстүрериниң күрүне планын күүседиринге холбашкан чугула ажыл болурун медерелдиг билир херек. Чөөн-Хемчик районда бо айтырыг дыка четпес, мынчага чедир сиген белеткээрин үүгле 74 хуу, а силос салырын ооң-даа куду—67 хуу күүсеткен. «Искра» ышкаш чамдык колхозтарның ажыл-ишчи үлегерин калбарткан болза, ол чугула сорулганы амгы үеде үүгле долдур эвес, харын ажыр күүсеткен турарынга бүгү аргалар районда четчир. «МТС-ле кылып бээр чүве» дээш, боттарында күштү, аът машиналарын, хол кадыырларын колхозтарның барык ажыглавастай берген шын эвес, шак ындыг азырадыкчы хөөнден чайлаары чугула.

Районнуң колхозтары амгы үеде кукуруза ажаап алырын дооскан, ылангыя «Коммунизмче орук»—35 гектардан 2695 центнер, Сталин аттыг колхоз—3 гектардан 1800 центнер, «Октябрьның 30 чылы»—33 гектардан 1500 центнер ногаан массаны силостап шыгжаан. Ындыг-даа болза, кыжын малга хоолулуг чем болур сиген силостаашкыны хожудавышаан. Сталин аттыг колхоз мынчага чедир силос планын үүгле 24 хуу күүсеткен, «Коммунизмче орук»—750 тоннадан үүгле 294 тоннаны белеткээн, «Октябрьның 30 чылы»—планын үүгле 56 хуу, Ленин аттыг колхоз —58 хуу күүсеткен чорук дыка четпес.

Тудуг индустриязын — амгы үениң негелделериниң деңнелинче

«Тудугжу хүнүүн» чыл бүрүде байырлалын доктаадыр дугайында ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Чарлыын бөгүн парлап турар. «Тудугжу хүнүн» чыл бүрүде августуң ийиги воскресеньезинде байырлаан турар. Совет кижилер бо Чарлыкты улуг сорук кириишкин-биле хүлээп алырлар.

Совет тудугжулар бистиң чуртувустуң бүгү ажылчыннары, колхозчулары, интеллигенциязы-биле бир дөмей Төрээн чурттуң чаагай чоруу дээш тайбың тургузукчу күш-ажылга боттарының күштерин бээрлер. ССРЭ-ниң улустарының тайбыңга ынакшылдыг түткүлүүнүң болгаш бистиң чуртувустуң бүдүрүкчү күштериниң чечектелиишкининиң эң көскү херечилериниң бирээзи болза тудуг ажылдарының канчаар-даа аажок калбарышкыны болур.

Бистиң Төрээн чуртувус санап четпес тудугларның ажылы-биле шыптынган. Чүгле эрткен чылдың дургузунда бүгү ийиги беш чыл планының дургузунга бодаарга хөй капитал ажылдар кылдынган. Сөөлгү үеде чуртка күрүнениң 8 муң ажыг улуг үлетпүр бүдүрүлгелери катап тургустунган, туттунган болгаш ажыглалга кирген. Ол-ла чылдарның дургузунда хоорайларга болгаш ажылчын суурларга 220 миллион хире дөрбелчин метр нити шөлдүг чурттала бажыңнары туттунган, оон аңгыда көдээ черлерге дөртбеш миллион бажыңнар туттунган. Школалар, эмнелгелер, уруглар албан черлериниң, коммунал-амыдырал болгаш өске-даа бүдүрүлгелериниң тудуглары хоорайда ышкаш көдээде база улуг хемчээлге чорутунуп турар.

Улус ажыл-агыйының улуг адыры болу берген тудуг индустриязын хөгжүдер дугайында Коммунистиг партия болгаш Совет чазак хүн-бүрү сагыш салып турар. СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпири социалистиг үлетпүрүң күчүлүг көдүрлүүшкүнүүнүң программазын айыткан, ол улуг сорулганың күүселдезин тудуг индустриязының ажылдакчыларынга салып турар. Бо сорулгаларны күүседиринге бисте бүгү-ле эргежок чугула түүлдер бар. Чуртта хөй санныг тудугжу кадрларны—ажылчыннарны, инженерлерни, техниктерни өстүрген. Тудуглар машиналар, механизмнер болгаш сайзырангай өске-даа дериглер-биле хандыртынган, тудуг материалдарын бүдүрери калбарып турар.

Оон-биле кады хөй-хөй тудуг организацияларының болгаш тудуг материалдарының үлетпүр бүдүрүлгелериниң ажылында улуг четпестер барын миннир херек. 1954 чылдың төнчүзүнде тудуг талазыбиле болуп эрткен Бүгү-эвилелдің чөвүлел хуралынга хөй-хөй тудугларның хожудан каап турарының үндезин чылдагаанларын илереткен болгаш ол четпестерни шиитпирлиг чайладырының талазы-биле бүгү тудуг индустриязын амгы үениң негелделериниң бедик деңнелинче көдүрер талазы-биле хемчеглерни тодараткан.

«Тудугның улам ыңайгы индустриализациязының, тудугның шынарын экижидериниң болгаш бот-үнезин чиигедириниң талазы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чоокта чаа хүлээп алган доктаалында тудугжуларның мурнунга улуг болгаш дыка чугула сорулгаларны салган. Бо доктаал болза, тудуг индустриязының, оон кадрларының дугайында партияның болгаш чөлаштың могаг чок сагыш салыышкынының чаа херечизи болур.

Доктаалда болза, тудуг индустриязының улам ыңайгы көдүрлүүшкүнүүнүң, тудугның шынарын экижидериниң база үзүктел чок техниктиг депшилгеге үндезилээш бот-үнени чиигедириниң болгаш тудуг ажылдарының улам ыңайгы индустриализациязының программазы айытынган. Тудугга эптеп алыр конструкцияларны болгаш кезектерни калбаа-биле ажыглаан турар ужурлуг, ол чорук күш-ажылдың чарыгдалдарын дыка кызырар болгаш ажылды индустриалдыг орукче углаарынга арганы бээр.

Бо сорулгаларның күүселдези баштайгы чедиишкиннерни чедип алган. СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң 1954 чылдың август 19-тагы доктаалын ёзугаар бистиң чуртувуста эптеп алыр демир-бетоннар белеткеп кылыр хөй-хөй заводтар болгаш полигоннар туттунуп турар. Тудуг индустриализациязын боттандырарынга кол сорулга болза, демир-бетон кылыгларның болгаш өске-даа материалдарның база кезектериниң бүдүрүлгезиниң дүрген өзүлдези болур деп чүве билдингир. Маңаа холбаштыр эптеп алыр демир-бетон конструкциялар болгаш кезектер бүдүрерин 1956 чылда 9 миллион кубометр хемчээлге база 1957 чылда 13,8 миллион кубометр хемчээлге доктааткан. Оон-биле кады цемент болгаш өске-даа материалдар бүдүрери дыка улгадып турар.

Тудуг индустриализациязынга комплексилиг механизация улуг ужур-дузалыг болуп турар, ол чорук тудугларны машиналар, механизмнер болгаш өске-даа техника-биле улам ыңай хандырарын негеп турар. СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чоокта чаа хүлээп алган доктаалында тудуг организацияларынга хөй санныг экскаваторларны, скреперлерни, бульдозерлерни, автогрейдерлерни, янзы-бүрү краннарны болгаш өске-даа чүүл-бүрү техниканы чедирип бээрин көрүп турар. Мурнакчы техниканы эң эки ажыглаар чорук күчүлүг бүдүрүлге базалыг, тудугну индустриализастаарыпыц амгы үениң методтарын калбаа-биле ажыглаар аргалыг улуг-улуг тудуг организацияларының бары-биле чедип алдынар деп чүвени практика көргүзүп турар. Сөөлгү үениң дургузунда Москвага, Ленинградка, Киевке тудуг организацияларын быжыглаарының болгаш специализастаарының талазы-биле ажылдар чорутунган, ол чорук улуг ажыктыг болуп турар. Ынчалза-даа, чүгле эрези кылдынган, аңаа сеткил ханып болбас. Партияның болгаш чазактың директивалларын ёзугаар тудуг болгаш монтаж организацияларын улам ыңай быжыглаарының база специализастаарының талазыбиле улуг ажылдарны чорудары көрдүүп турар.

Төлевилел херээн экижидериниң, тудугну планнаарының болгаш акшаландырарының практиказының талазы-биле, тудугжуларның күш-ажылын организастаарында болгаш ажыл-төлевирин төлеп турарында бар четпестерни узуткаар талазы-биле хемчеглерни айыткан СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалдары бистиң тудуувустуң чедиишкиннеринге хөй чүүл-биле дузалаар. Тудугжуларны чуртталга шөлдери-биле хандырарының болгаш оларның материалдыг база культурлуг хандырылгазын экижидериниң талазы-биле алдынган хемчеглер улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Бодунуң Төрээн чуртунга кызыгаар чокка бердинген совет тудугжулар бүгү улус-биле кады тудугның канчаар-даа аажок улуг программазын боттандырарыбиле кызымаккай ажылдап турарлар. Коммунистиг партияның XX съездизинге алдар болдурган чарыш чурттуң тудугларында улам калбарып турар. Тудугжулар темпилерни бүгү хемчеглер-биле бедидер, ажылдың шынарын экижидер база бот-үнени чиигедир, тудугның индустриализациязын туруштуг боттандырар дээш ораладжып турарлар.

Тудугжуларга онааган сорулгаларны шиитпирлээринге хүн-бүрү дузалаарынче социалистиг үлетпүрүңүң бүгү адырларының ажылдакчыларын кыйгырган. Ылаңгыя машина тудукчулары хөйнү кылыр ужурлуг. Оларның хүлээлгези — тудуг болгаш тудуг материалдарының үлетпүрү бүдүрүлгелериниң ажылчыннарын болгаш тускай эртемниглерин эң-не сайзырангай машиналар болгаш механизмнер-биле хандырары болур.

Бистиң тудуувусту экижидеринге улуг роль партия организацияларынга хамааржыр. Олар тудуг бүрүзүнүң ажылынче, тудугның техниказынче болгаш экономиказынче ханылап кирер, тудуг ажылдарының удуртулгазында четпестерни дидими-биле илередир болгаш шиитпирлиг чайладыр ужурлуг. Партия организацияларының хүлээлгези — күрүне планнарының үлегерлиг күүселдези дээш тудугжуларның чарыжын хүн-бүрү баштаар, тудуг ажылдакчыларын күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрүнге кижизидери, оларның өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг негелделерин эки хандырып бээриниң дугайында сагыш салыры болур.

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак тудуг индустриязының ажылдакчыларының мурнунга улуг ужур-дузалыг сорулгаларны салган. Бо сорулгаларның чедиишкинниг күүселдези-биле совет тудугжулар бистиң Төрээн чуртувустуң күчүшыдалын улам ыңай быжыглаар болгаш совет улустуң чаагай байдалын чайгылыш чок көдүрер херекке төлептиг салыышкынны кирерлер.

(«Правданың» сентябрь 7-де мурнуку үүлү).

Чер болгандан

Улуг-Хем районнуң Жданов аттыг колхозтуң колхозчулары күш-ажылчы көдүрлүүшкүнүүг ажылдап турарлар. Колхоз күрүнеге дужаар тараазын дужаавышаан, келир чылдың бедик дүжүдүнге эки шынарлыг үрезинни белеткеп турар.

Колхозчулар МТС-тиң механизатору эш М. Назытының «ОС-1» маркалыг үрезиң арыглаар машиназы-биле 50 ажыг тонна үрезинни арыглап урганнар.

* * *

Чаа-Хөл районнуң Ленин аттыг колхозтуң малчыны эш М. Артааның өшкүзү улуг өзүлделиг болуп турар. 1950 чылда ол 150 өшкү хүлээп алган, ам 1300 баш чедир өскен.

* * *

Кызыл районнуң Сталин аттыг колхозунуң хойжузу эш Дүрбүлек бо чылын төрээн 216 хоюндан 218 хураганны менди алган. Малдың чаш төлүн чидириг чокка камгалап алганы дээш колхоз баштаар чери эш Дүрбүлекке 3 хураганны немелде төлевирге тывыскан.

* * *

Сүт-Хөл районнуң Калинин аттыг колхозунуң хову бригадазында ажылдап турар комбайнер эш Борисов «С-4» деп болу чоруур комбайн-биле 5 хонук иштинде 60 га черниң дүжүдүн ажаагаш 519 центнерни алган. Эш Борисов хүнде 8 га тараа кезер нормазын 12 га чедир кестирип турар.

Каракуль хойлар

Кызыл районнуң «Х Улуг Хурал» колхозунуң хойжузу Ховалыг Чыргал сес чыл дургузунда болунга быжыглаан хойларның чаш төлүн менди ажаап, өстүрүп келген. Чыргалдың кадайы Ховалыг Чаңзал база-ла ниитиниң малын өстүреринге дузалажып келген.

Бо хойжулар хой фермазынга ажылдаанындан бээр 2500 баш каракуль хураганнарны колхозка өстүрүп берген. Эш Чыргал Бүгү-эвилелдің көдээ ажыл-агый делгелгезинге баары-биле Москваже чорупкан.

Хойларның одарладыышкынын, чемгерилгезин болгаш ниити ажаалгазын экижидип тургаш, эш Чыргал хойдан дүк кыргып алырының планын күүсеткен. Колхозтуң девискээри хой ажылын сайзырадырынга таарымчалыг, колхоз аңаа онон муң хойларны өстүрүп болур дээрзин мал ажылының тускай эртемниглери болгаш малчыннар бүзүредип турар. Колхоз каракуль хойдан аңгыда чиңге-нарын дүктүг хойларны өстүрери дээш болдунар аргаларны чөп ажыглаар болгаш боттуг хемчеглерни алыр болза, чиңге-нарын дүктүг уксаалыг хой бүрүзүнден 6—8, үрелиг кошкар бүрүзүнден 13—14 килограмм дүктү чедип ап болур. Чиңге-нарын дүктүг хойнуң дүгү тус черниң хоюнуң дүгүнден дыка артык үнелиг.

Ховалыг Чыргал кызын Кара-Хая даанга хоюн одарладып турар. Хойга эки чемиштиг От—узун сарыг сигеннер, чолдак сыптыг доргуш агылар ында дыка әлбек. Хойжу кыш санында-ла ол одарларга хойну одарладып келген, мал ажылының тускай эртемниглериниң сүмезин ёзугаар хойларны бөлүктеп үскен одарларга одарладып турар. Хойларның одар болгаш тургузу ажаалгазының үезинде оларның аарыг, кадыын ол үргүлчү хынап турар.

Колхоз баштаар чери Ховалыг Чыргал биле Чаңзал оларны эң-не харыысалгалыг ажылдың бирээзи—хураганнар ажаар ажылда кирген.

О. КУУЛАР.

Финлянд Республиканың президентизи Ю. К. Паасикивиниң Москвага келириниң дугайы

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунуң Даргазы К. Е. Ворошилов август 16-да Финлянд Республиканың президентизи дээрги Ю. К. Паасикивиге дараазындагы чагааны чоруткан:

«Дээрги мындаагылар,

Найырал, кады ажылдажылга болгаш кайы-кайызынга дузалажыр дугайында ССРЭ-ниң болгаш Финляндияның аразында керээге 1948 чылда ат салганы-биле бистиң чурттарывыстың аразында найыралдыг болгаш чаагай кожа-хелбээ харылзааларга быжыг үндезин тургустунган. Оон бээр эрткен чылдарның дургузунда ийи чурттарның улустарының чаагай байдалынга таарыштыр Совет Эвилелиниң болгаш Финляндияның аразында харылзааларны хөгжүдеринде улуг чедиишкиннер кылдынган.

Найырал, кады ажылдажылга болгаш кайы-кайызынга дузалажыр дугайында керээни чарарынга дээрги президент Силерниң бодунарның киржилгенерни-даа, бистиң чурттарывыстың аразынга найырыдыг болгаш чаагай кожа-хелбээ харылзааларны хөгжүдериниң херээнге Силерниң киргенинер шылгарангай салыышкыныңарны-даа Совет Эвилелинге бедии-биле үнелеп турар. Ындыг харылзааларны улам ыңай хөгжүдери тайбыңче болгаш найыралче бистиң ийи чурттарывыстың улустарының күзел-чүткүлүнге тааржып турар деп чүвени барымдаалаш, ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиуму болгаш мен бодум Силерге таарышкан үеде Силерни Москвага бодунуң аалчыны кылдыр хүлээп алыр өөрүшкүлүг болур ийик. ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиму Силерни үдеп келир кижилерни база хүлээп алыр өөрүшкүлүг болур ийик.

Силерниң Москвага турган үенерниң иштинде бистиң ийи чурттарывыстың аразынга найыралды болгаш кады ажылдажылганы улам ыңай быжыглаарының эрге-ажыктарынга таарыштыр кылыры күзенчиг ындыг базымнарның дугайында санал-оналдар солчуушкуну болдунар аргалыг болур ийик.

Дээрги мындаагылар, мээң Силерни ханызы-биле хүндүткеп турарымны бүзүрел-биле хүлээп ап көрүңер».

Финляндияның президентизи Ю. К. Паасикиви август 25-те К. Е. Ворошиловка дараазындагы харыы чагааны чорудуп берген:

«Дээрги мындаагылар,

Дээди Советтиң Президиумунуң болгаш мындаагылар Силерниң аалчыңар болуп Москвага келзин деп бо айның 16-да мындаагылар Силерниң чагааңарда илергейлетинген чаагай чалалга дээш өөрүп четирдим.

Чалалганы сеткил ханыышкыны-биле хүлээп ап тур мен. Бо чылдың сентябрьның ийиги чартыында, Силерге таарымчалыг хуусаада Москвага чеде бээримге белен мен.

Найырал, кады ажылдажылга болгаш кайы-кайызынга дузалажыр дугайында 1948 чылда чардынган финлянд-совет керээге үндезилээш, бистиң чурттарывыстың аразында харылзааларның таарымчалыг хөгжүлдезиниң дугайында, а ол ышкаш ол харылзааларның улам ыңайгы хөгжүлдези тайбынче болгаш найыралче бистиң улустарывыстың күзел-чүткүлдеринге тааржып турар дугайында мындаагылар Силерниң илергейлээшкиниңерни сеткил ханыышкыны-биле хүлээп алдым. Финлянд-совет харылзаалар дугайында болгаш келир үеде оларның-биле холбаалыг күзел-чүткүлдер дугайында мындаагылар Силерниң илергейлээниңер ол бодалдар мээң бодалымга база тааржып турар.

Москвага ам болур чугаалажыышкыннар ол таарымчалыг хөгжүлдеге идиг бээриниң болгаш оны быжыглаарының херээнге бараан болур дээрзинге идегеп турар мен.

Дээрги мындаагылар, мээң Силерни ханызы-биле хүндүткеп турарымны бүзүрел-биле хүлээп ап көрүңер».

Сөөлүзүредир чорутунган чугаалажыышкыннарның үезинде президент Паасикиви бо чылдың сентябрь 15-те самолет-биле Москвага чедип келири дугуруштунган.

Финлянд Республиканың президентизин Финляндияның премьер-министри Урхо Кекконен, камгалал министри Эмиль Скуг болгаш мурнунда даштыкы херектер министри турган Р. Свенто үдеп келир. Оон аңгыда даштыкы херектер министерствозунуң канцеляриязының начальниги күрүне секретары Г. Сепп ляля, а ол ышкаш президентиниң бодунуң эмчизи болуп медицинаның доктору Аарне Боскимиес келир.

Инек мал фермазында

Өвүр районнуң «Коммунизмче орук» колхозунуң инек мал фермазында 749 баш мал бар. 152 саар инектерни үш кезек сүт-бараан фермаларында үзүп тургускан.

Колхозтуң сүт-бараан фермалары он айлар дургузунда 152 саар инектерден 75775 литр азы инек бүрүзүнден ортумаабиле 486 литр сүт саган.

Фермага бо чылын төрээн 148 инектиң бызаалары менди алдынган. Малдың чаш төлүн өстүрүп доруктурар талазы-биле мурнакчы малчыннар фермада хөй. Эш Орумаа 40 бызаа хүлээп алган, менди доруктуруп, бызаа бүрүзүнүң хүнде ортумак өзүлде дензизин 172 грамм чедирген. Бызаа ажаакчызы эш Байыр-Хөө 36 бызааны ортумактан өрү дециглелиг кылдыр семирткен.

Бода мал фермазында чамдык чедиишкиннер-биле чергелештир улуг четпестер бар. Бо чылын төрүүр инектериниң 13 хуузу кызыраан, 37 инек ара салган, малдан алыр продуктуларны көвүдедир талазы-биле хемчег алдынмайн турар.

Х. САМБЫЛДАЙ.

Партия кежигүнүнүң бедик адын арыг кадагалаар

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының өөлчеглиг XX съездизин 1956 чылдың февраль 14-те чыылдырар дугайында ТК-ның июль Пленумунуң доктаалы бүгү коммунистерниң, ажылчы чоннарның калбак массаларының политиктиг болгаш күш-ажылчы идепкейин чаа бедик деңнелче көдүрген. Социалистиг экономиканы улам ыңай хөгжүдер, бистиң Төрээн чуртувустуң күчү-шыдалын быжыглаар, чоннуң чаагай амыдыралын бедидер дээш демиселдиң дайынчы программазы болур июль Пленумунуң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга чедиишкинниг боттандырар дээш үүткүлдүг күш-ажылдың түңнелдери партияның XX съездизинге эң эки белек болур дээрзин совет кижилер ханы билип турар. СЭКП-ниң XX съездизинге алдар болдурган социалистиг чарыш чурттуң бүдүрүлге черлериниде, колхозтарда, МТС-терде болгаш совхозтарда калбарган.

Бистиң чурттуң аар үлетпүрүн, көдээ ажыл-агыйын болгаш культуразын хөгжүдериниң чаа сорулгалары партия кежигүннериниң бедик негелделерин салып турар. Партия кежигүннери чедиишкиннерни шиитпирлээриниң мурнуу одуруунга кезээде туржуп келгеннер. Амгы үеде коммунист бүрүзүнүң эгелекчи чоруу, идепкейи болгаш идейлиг деңнели кажангызындан-даа бедик болурун партия негеп турар.

Бир аай бодалдыгларның — коммунистерниң эки-туранның дайынчы эвилелиниң кежигүнү болуру дээрге, кижи бодунуң күзелин болгаш хөделишкинин партияның күзелинге болгаш хөделишкининге чагыртыры, партияның херээ дээш ажылдаары болур. Партияның улуг херээнге бодун чаныш-сыныш чок бердингени — коммунистиң онзагай ылгалыр демдээ ол.

Коммунистиг партияның Уставы партияның бүгү төөгүзүнүң дургузунда бадыткатынган большевикчи революсчу, дайынчы шынарларны коммуниске быжыглавышаан, ол шынарларны амгы үениң чаа негелдезинге таарыштыр байыдып турар.

Партия бодунуң хүрээлециниден үзүнбаазын хоралыг дайзыннарны сывырып үндүргеш, бодунуң кежигүннериниң чаңгыс эвин болгаш сырый каттыжыышкынын чедип алган. Партия амгы үеде капитализмниң артыышкыннары-биле бүржуазтыг идеологияның нептередикчилери-биле эптеш чок демиселди чорудуп турар. Партияның чаңгыс эвин карак огу дег камгалаар дугайында сагыш човаашкын коммунистиң бир дугаргы хүлээлгези болур.

Коммунист — партийжи шиитпирлерни күүседир дээш идепкейлиг демиселчи болур ужурлуг. Ол бодуң күш-ажылчы үлегерни көргүзүп тургаш, партия кежигүнү эвес массаларны баштаар, оларга партияның политиказын болгаш шиитпирлерин тайылбырлаар хүлээлгелиг. Ындыг болзадаа партияның шиитпирлери-биле бодунуң чөпшээрежип турарын чүгле чугаалап чоруур, а херек кырында бодунга дааскан ажылга харыысалга чок хамааржып, бодунга дааскан ажылдың участогунга партияның шиитпирлерин күүседирин хандырарынче кошкак сагыш салып турар коммунист удуртукчулар бар болуп турар. Чижээ, Сүт-Хөл районнуң чамдык алозан черлериниң удуртукчулары—райсан киллизиниң эргелекчизи эш Семенютенко, райпо баштаар чериниң даргазы эш Канзычаков, районнуң «заготживсырьё» конторазының директору эш Черменев олар совет албан черлериниң аппарадының ажылын экижидер хемчеглер дугайында партияның болгаш чазактың шиитпирлери-биле чүгле чөпшээрежип турар боордан өске, а чогум боттарының албан черлериниң аппарадының ажылын чаа негелделерге дүүштүр әде тургузар талазы-биле амдыгаа чедир боттуг хемчеглерни албаанар. Үстүнде эштериниң удуртканы албан черлериниде ажылдың культуразы чавыс болгаш күш-ажылдың чуруму кошкак. Ажылдан озалдаар, чурум үрээр болгаш ажыл хүүнүде селгүүстээшкин организаттаар чорукту удуртукчулар боттары баштап алгаш болдуруп турган. Ынчангаш коммунист удуртукчулар Семенютенко, Канзычаков, Черменев оларга СЭКП-ниң Сүт-Хөл райкомунуң бюрозунуң шыңгыы хемчег хүлээткени кончуг шын.

Партия кежигүнү болуру дээрге—кандыг-даа херекке партияның болгаш күрүнениң эрге-ажыын камгалаар, партияның болгаш күрүнениң чурумун үлегерлиг сагыыр дээни ол болур. Партияның болгаш күрүнениң чурумун үрээри партияга улуг хоралыг чорук болур. Ынчангаш ындыг кижи партияның хүрээлециниге туруп болбас дээрзин СЭКП Уставы айтып турар. Ындыг турбуже, партияның бүгү кежигүннеринге бир дөмей чурумну бодунга хамаарыштыр көрбейн, бодунуң ажылдап турары бүдүрүлге азы албан черинге «бодунуң чурумун» тургузуп турар коммунистер ам-даа бар. Улуг-Хем районнуң Киров аттыг колхозунуң партия организациязының секретары турган Долаан Доржу-оол, ногаа бригадазының бригадири коммунист Дашпыл-оол, коммунистер Маргы, Намчыл-оол, Донгак Доржу-оол олар партияның болгаш күрүнениң чурумун каржызы-биле үрээр, арагалаар чорукка үргүлчү хандыыр, колхозка күш ажылдың чурумун кошкадыр чорукту болдуруп турганнар. Планныг онаалдаларның күүселдезин үзеринге чоокшулап турган ол коммунистер-биле партия эге организациязының бюрозу, оон кежигүннери эштер Андросов, Баазы, Седип, Тамдың олар үр үениң иштинде эптежип келген болгаш ол фактыны илередиринге, четпестерни узуткаарынга партия райкомунуң киржилгези негетинген.

Четпестериниң дугайын партияның кандыг-даа органына чедир арын-нүүр барымдаалавайн дыңнадыры, партияның мурнунга шынчы болгаш ак-сеткилдиг болуру — партия кежигүнүнүң хүлээлгелериниң бирээзи. Коммунистиң шынчы эвес чоруу болза партияның хүрээлециниге оон турарынга канчап-даа таарышпас. Ындыг болза-даа ажылда четпестерни чажырарын оралдашкаш, партия организацияларын мегелээр чоруктарны болдуруп турар кижилер коммунистерниң аразында бар. Чижээ, Каа-Хем районнуң харылзаа конторазының начальниги турган И. В. Гуков, ында партия организациязының секретары М. И. Планкин оларның ак сеткилдиг эвес, четпестерни чажырар, өөнүк-тала тыртар чоруун СЭКП-ниң Каа-Хем райкомунуң бюрозу ийи катап сагыындырган турбуже, олар боттары-биле күш-ажылдың чурумун үреп, четпестерни чажырар чоруун үргүлчүлевишаан турганнар.

Коммунистиг партия бодунуң кежигүннерин шүүгүмчүлелди болгаш бот-шүүгүмчүлелди партийжи ёзу-биле көөр чорукка кижизидип турар. Партийжи шүүгүмчүлелди болгаш бот-шүүгүмчүлелди калбартыры коммунист бүрүзүнүң чугула хүлээлгези. Шүүгүмчүлел кызары улуг кем-бурууулуг чорук болур. Кандыг-даа хевир-биле шүүгүмчүлел кызар чорукту партия бүржуаз чанчылдарның артыышкыны деп көрүп турар. Ынчаарга шүүгүмчүлелдің болгаш бот-шүүгүмчүлелдің ажыктыының дугайын чугаа кырында хүлээп турар болза-даа, ону кызар болгаш шүүгүмчүлел кылган коммунистерни истеп сүрер чорукту болдуруп турар коммунистер бар. Оларга харылзааның Барыын-Хемчик район конторазының начальниги Петров, Чадаана МТС директору Толпин, СЭКП Улуг-Хем райкомунуң оргкилдизиниң эргелекчизи эш Сотпаяк дээн ышкаш коммунист эштер хамааржыр.

Шак ындыг коммунистериниң дугайын чүгле чедир бышпаан кижилер кылдыр ап көөр херек. Шүүгүмчүлел болгаш бот-шүүгүмчүлел бистиң кадрларывысты шын бижизидериниң, четпестерни эдип чазаарының чепсээ болур дээрзин билбейн турарлар. Шүүгүмчүлелди өөскүдеринге шаптык болур, ону кызар коммунистерни ол дээш партия талазы-биле хемчег албайн эрттирип болбас.

Коммунизм тургузуушкунунуң бүгү чедиишкиннерин шиитпирлээринге кадрлар улуг рольдуг. Ажыл херекти ханы билир, партияның болгаш күрүнениң хөрээнге шынчы кадрлар-биле партия, күрүне болгаш ажыл-агый органнарын быжыглаары коммунист удуртукчуларның чугула хүлээлгезин. Коммунист кандыг-даа албан-хүлээлгеге тургаш кадрларны оларның политиктиг болгаш ажыл-ишчи шынарларын барымдаалап шилип алырын СЭКП Уставы негеп турар. Ол негелдени боттандырбайн турарының чамдык барымдаалары херек кырында ам-даа бар. Маңаа Каа-Хем райпонуң баштаар чериниң даргазы, партия кежигүнү эш Грибновту чижек кылдыр чугаалап болур. Коммунист эш Грибнов кадрлар шилип алырының партийжи принцивин үрээш райпо аппарадының ажылдакчыларынга чоок төрелдөргүл, бир өг-бүде улустарны болгаш элээн каш магазиннериниң садыгжыларынга мурнунда самчыгдал кылып турган кижилерни кирип алган болуп турар. Шак ындыг ажылдакчыларның аразынга шүүгүмчүлел болгаш бот-шүүгүмчүлелдің ажык-дузазының дугайында кандыг чугаа туруп болур боор. Ындыг байдал ажылга улуг хораны таварыштырары чугаажок. Чижээлээрге, бир эвес 1954 чылда Каа-Хем райпозунга өре-самчыгдалдың саны 128 муң рубль болган болза, а бо чылдың түгле бирги кварталының дургузунда өре-самчыгдалдың түүү 109 муң рубль четкен.

Партия кежигүнү болза, хөй ниитиниң социалистиг өнчүзүн бүгү хемчеглер-биле камнаар болгаш быжыглаар хүлээлгелиг деп СЭКП Уставы негеп турар. Коммунист бүрүзү социалистиг өнчүнүң төтчеглекчилерин чоннуң болгаш күрүнениң дайыннары кылдыр көөр ужурлуг. Социалистиг өнчүнү партийжи ёзу-биле камгалаарының үлегерин көргүзериниң орнунга, харын болдунуң албан дужаалын ажыглап алгаш, хөй-ниитиниң өнчүзүн төтчеглээр, самчыгдаар чорукту болдуруп турар коммунистер бисте ам-даа бар. Ылаңгыя хөй-ниитиниң өнчүзүнге когарал чедиргени дээш эрткен чылдан бээр СЭКП Кызыл хооркому 17, Каа-Хем райкому 11, Улуг-Хем райкому 10 коммунистерни хемчег алганы ол дугайын херечилеп турар. Күрүнениң хөй-ниитиниң өнчүзүн быжыглаар дээш демиселди партия организациялары күштелдирер ужурлуг.

Партия кежигүнү кандыг-даа байдал үезинде ажылдың кандыг-даа участогун харылаап тургаш политиктиг серемчилелди бедик тудар хүлээлгелиг. Партияның, күрүнениң чажыдын сандарадыр чорук партияның мурнунга улуг кем-бурууулуг херек болур болгаш ындыг кижи партияның хүрээлецинге туруп болбас. Чамдык коммунистер бистиң ажылывыстың чедиишкиннеринге менээргенип, политиктиг серемчилелди бедидериниң дугайын уттуп турарлар. Кызыл хоорайда, Улуг-Хем, Эрзин районнарда чамдык коммунистер партия документилерин чидиргилээн фактылар бар. Арагалаар чорукка хандыыр кижилер политиктиг серемчилелин кошкадып турары маргыш чок. Каа-Хем, Сүт-Хөл болгаш өске-даа чамдык районнарда дыка хөй коммунистер арагалаар чорукка хандаан ужурундан партия талазы-биле хемчег алдыргылаан.

Коммунистиг партияның теориязын болгаш төөгүзүн өөренир, марксизчиленичи эртемни шингээдип алыр чорук болза, бистиң коммунистеривистиң серемчилелдиин, идей-политиктиг деңнелин бедидип, партия кежигүнү эвес массаларга партияның шиитпирлерин тайылбырлаарынга чепсекти берип турар. Партия организациялары коммунистерниң идейлиг билиин бедидери дээш үргүлчүнүң хыналдазын боттандырар ужурлуг.

Партия органнары болза, коммунистерниң күш-ажылчы идепкейин деткиви-шаан, идей-политиктиг деңнелин бедитпишаан, кандыг-даа — улуг-даа, биче-даа ажылдакчының ажыл-чорудулгазын үргүлчү хынаар хүлээлгелиг. Ол болза, ажылдакчының ажыл-чорудулгазын болгаш аажы-чаңын херек кырында контрольдаары ол болур. Партияның үстүү органнарының талазынан хыналданы адаандан хыналда-биле, партийжи массаларның хыналдазы-биле каттыштырар херек.

Партия кежигүнүнүң СЭКП Уставында айыттынган улуг хүлээлгелери коммунистерниң идепкейиниң өскениниң илерээшкини болур. Боттарының бедик хүлээлгелерин коммунистер херек кырында үлегерлиг күүсетсин дээш партия организациялары партияның иштики демократиязын хажык чокка чорудар, партия ажылынга шүүгүмчүлелди болгаш бот-шүүгүмчүлелди бүгү хемчег-биле калбартыр ужурлуг.

С. БАДАА,
СЭКП обкомунуң информация секторунуң эргелекчиниң.

Кызыл-Мажалыктың үлетпүр комбинадының ажылын үндезини-биле экижидер

СЭКП ТК-ның июль Пленуму социалистиг экономиканы улам ыңай көдүрериниң, коммунизмни тудуп тургузарыңга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырының чаа программазы-биле совет улусту чепсеглээн. Ындыг турбуже, Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык үлетпүр комбинады бодунуң ажылын чаа сорулгаларның негелдезинге дүүштүр тургузуп ап шыдаваан. Моон ужурунда оон ажылында четпестер ам-даа үзүткатынмаан.

Районнуң үлетпүр комбинады Ак-Довурак бүдүрүлгезиниң базазында үндезилеп тургустунган. Ол—райүлетпүр комбинаттарының иштинде эки механизастатынган үлетпүр комбинады деп санатынып турар. А ынчалза-даа үлетпүр комбинады эрткен чеди айларның бүдүрүлге планын түгле 51 хуу күүсеткен. Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидериниң планы база күүсетинмээн.

Райүлетпүр комбинадының ажылында четпестернин бар болуп турарының чылдагаары болза, СЭКП райкомунуң талазындан, база бүдүрүлгеде партия эге организациязының (секретары эш Хоменконуң) бүдүрүлгеге ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның ортузунга партийжи-политиктиг ажылдарны четпес чорудуп келгениниде болур. СЭКП ТК-ның июль Пленумунуң шиитпирлерин үлетпүр комбинадының ажылчыннарының, албан-хаакчыларының август айның-сөөлгү хүннеринге чедир-ле танышпааны бо дугайында тодаргай чижек болур.

Кадрлар-биле ажыл ында дендии багай тургустунган. Үлетпүр комбинадының директорларына ажыл-ишчи эвес, шуругаакчы кижилерни хүлээп ап турган. Түүнелинде чыл эгезинден бээр 5 директорлар халашкан. Чижээ, комбинаттың директорунга мурнунда шиитирип чораан Письменный дээрзи ажылдап турган. Ол аңаа ажылдап турган янзы-бүрү меге документилер тургузуп, ажылчыннарның шалыңын үндүрүп ап, чүзүн-баазын херектерни үүлгедип турган. Письменныйны халаар дугайында чурт үлетпүрүнүң область эргелелинге айтырыгны каш удаа тургускан турбуже, чурт үлетпүрүнүң эргелели ону шиитпирлээрин саадатканындан үлетпүр комбинадының ажылы дыка сандараан.

Үлетпүр комбинадының бүдүрүлге планын күүседириңге шаптык ужураштырып турар кол чүве болза, оон эргезинде нормадан ажыг эргилде чок бараанларның бар болуп турарында. 1955 чылдың июль 1-ге чедир 858 муң рубль түнүг бараанны сазырыла чок чыткан. Комбинатта сан-хөө байдалы сандаргай, өре көвүдээн. Комбинат ажыл төлевирин үргүлчү ажыр чарыгдап келген. 1954 чылда ажыл төлевириндан 180 муң рубльди, 1955 чылдың 6 айларында 137 муң рубльди ажыр чарыгдаан. Комбинат ажылчын, албан-хаакчыларга 70 муң ажыг рубльди чедир төлевээн. Ажылчыннар 3—4 айларда шалын албайн ажылдап келген болгаш сөөлгү үеде ажылчыннарның ажылдан үнер чоруу көвүдээн. Үлетпүр комбинадының ыяш дилдирер болгаш чазаныр цехтеринге 15 кижи ажылдап турган болза, ам ында 2 кижи арткан. А ыяш дилер цех сөөлгү үеде шуут хагдынган. Туйбу цехиниң 35 ажылчыннарындан бо хүннерде 10 хире кижи артканы-биле цех ажылы шуут соксаткан.

Бүдүрүп үлүрүп турар продукциянын бот-үнезин чиңгедири болгаш оон шынарын бедидери бүдүрүлгениң чугула айтырыы. Ындыг турбуже комбинаттың бүдүрүп турар стол, сандай болгаш бажың иштиниң өске-даа дериг-херекселдериниң шынары куду. Дыттан кылган табуретканы 35 рубльге садып турар. 1955 чылдың бир дугаар кварталында продукцияның бот-үнези чиңгээр хамаан чок, харын 15,2 хуу аартаан. Үлетпүр комбинады 2 пилорамалыг, четчир санныг дериг-херекселдерлиг болгаш туйбу бүдүрер черлиг. Ынчалза-даа районнуң колхозтарының болгаш албан, организация черлериниң туйбуга, дилиг материалдарынга улуг негелдезин четче хандырбайн келген.

1955 чылдың бир дугаар чартыында үлетпүр комбинады дилиг материалының планын 47,3 хуу, туйбу өртедирин—75 хууга күүсеткен. Комбинат күрүнете орулга киирериниң улуу, харын 69400 рубль түнүг когаралды чедирген. Комбинат мындыг янзы когаралдыг ажылдап турда чурт үлетпүрүнүң область эргелели тургустунган бергедээшкинни эдер дугайында боттуг чемчег албаан.

Кызыл-Мажалыктың үлетпүр комбинадында ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыларның ортузунга полит-кижизидилгелиг ажылды дендии куду деннелде тургускан. Ында хана солун үнмейн, көргүзүг болгаш хүндүлел самбыразы чок, беседа болбайн турар. Партияның политкижизидилгелиг ажылының кошкак тургустунганындан ажылчыннарда арагалар, ажыл шагы үзер, ниитиниң өнчү-хөренгизин самчыгдаар чоруктар бар. Комбинаттта партия организациязы бо талазы-биле кандыг-даа ажыддар чорутпаан. Директорнуң хүлээлгезин күүседип турган, партия эге организациязының секретары эш Хоменко бүдүрүлгениң ажылын экижидер хамаан чок, харын оон ажылын сандаратган.

Партия эге организациязының секретары Хоменко түгле бодун тогдунуп, од-бо директорларны бактаарынга өйлежип, партийжи даалгазын күүсетпейн турда партияның район комитеди бо талазы-биле шиитпирлиг хемчеглерни албайн, бүдүрүлгеге коммунистернин ролюн бедидер талазы-биле тоомча чок болуп турар. Партия райкому, райкүүском районнуң үлетпүр комбинадын хүн-бүрүнүң дириг улуртулгазы-биле хандырбаан. Райкүүскомнуң даргалары эштер Олан-оол, Юртаев, СЭКП райкомунуң секретарылары эштер Санчай, Күлёв олар комбинаттың ажылы-биле таныш эвес. Олар бүдүрүлгеге барып, ажылчыннар-биле чугаалашпаан, четпестерни үзүткаларының тодаргай хемчеглерин айытпайн турарлар.

Үлетпүр комбинадын дуржулгалыг ажылчыннар-биле хандырары, оларның ортузунга партийжи-политиктиг ажылдарны күштелирери район организацияларындан негетинип турар. Комбинаттың ажылын үндезини-биле экижидерге болгаш ону орулгалыг болдурарда сан-хөөнүң байдалын экижидер, хагдынган цехтерни ажыглалга катап киирер херек. Бүдүрүлгениң четчек-херекселдерин бүрүн четчеләәр, кадрлар-биле ажылды экижидер ужурлуг.

Комбинаттың ажылын үндезини-биле чаартып тургузарда партия райкомунуң секретарылары, оон бюрозу бүдүрүлгени улуртурунда бар четпестерни шиитпирлиг узуткаар, бүдүрүлгениң экономиказынче болгаш ында күш-ажылдың организациязынче сиңнигип кирер ужурлуг. Ажылчыннарның ажыл-амыдыралынга таарымчалыг байдалды тургузар, чаартыкчыларның мурнакчы-дуржулгазын деткиир херек.

Үлетпүр комбинадында партия, профэвилел организациялары социалистиг чарыштыны калбартыр болгаш ону боттуг улуртулга-биле хандырар ужурлуг. Коллективтиң бүгү күжүн партияның XX съездизинге күш-ажылчы чаа чедиишкиннер-биле ужуражырынче эвилелдээри чугула.

С. АЛЕЕТ.

Оолга хайгаарал салыр

Бии-Хем районнуң Тарлаг көдээ Советинин конторазынга 14 хире харлыг бичии оол кирип келген.

— Көдээ Советтиң даргазынга билдириишкин бээр дээш келдим, ол дарга кайызы болур ирги?

Көдээ Совет даргазы эш И. Бутор оолдуң стулга чалап олуртказаш, оон-биле танышып көрген. Оолдуң чугаалаары:

— Ачам болур кижи, менд эрткен чылдың ноябрьда бодунуң өг-бүлезиниң санындан казып, «үнүп чор» деп каржы чугаалаан. Ол ам кайда чурттап, ажылдап турары меңээ эки билдинмес. Күрүне хандырылгалыг уруглар бажыңынче чорударының дугайында билдириишкин бижээш, силерге келген мен.

Оол-биле допчу таныжарга мындыг. 1941 чылда Байкара Кува деп кижиниң өг-бүлезинден оол төрүттүнген, ону Кызыл-оол деп адап алганнар. Ол, ада-иезиниң бүгү талалыг үнелиг хайгааралынга өскенин сактып чугаалап турар. Кызыл-оолдуң төрөөн авазы айыылдыг аарыгга таварышкаш, өлгениниң сөөлүнде оолдуң ачазы Сат Чыып-биле өг-бүле туткан. Олар бот-боттарынга ынак болгаш амыдыралы нурталазынга интеллектиг чорааннар.

Ол аразында Кызыл-оол сөөк аарыындан аар ааран ужурундан кестирип эмнеткен. Оон этиинген соонда келгеш, оол чоорту түренги байдалга кирип эгелээн. Ачазы Кува база Чыып олар, оолду кончуп, хөректээр, чамдык байдалдардан ону аартыктаар апарган. Түге дээрге, оол кажан кац кадык турган өг-бүленин ажылынга кызымаккай дузалажып, школага өөренип, өөредилгезинге үргүлчү мактадып турган. Ам ол инвалид болу берген. Ынчангаш аңаа кандыг муңчулуушкуннар турбаан дээр! Оон түүнелинде эрткен чылдың ноябрьда, кышкы соокту баштайгы үеинде чоруптар ужурга Кызыл-оол таварышкан.

Улуг-Хемниң ол чарыынга бир хондур, ийи хүнзедир даңгыыштыг бичии оол машинага олуруп чадап турда, бир-ле эки сеткилдиг чолаачының дузалаары-биле Туран хоорайга чедип келгеш, оон Тарлаг-же чоруптар аргалыг болган. Аңаа келгенде Малиновка, Тарлаг суурларның үндезин чурттакчылары Байыр-оол, Макпар олар инвалид бичии оолга болдунар-ла дузаны чедирген. Оолдуң адазындан кандыг-даа дузаламчы чок, оода чагаазы-даа келбес болган.

Оолдуң ачазы Б. Кува Кызыл райпозунуң белеткел конторазынга директорлап турган, оглун чорудупкан. Ам Бай-Тайга райпозунда ажылдап турар. Аныяк чаш салгакчының культурлуг кижизидилгезинге, оон өөредилгезинге шаптык болган совет албан-хаакчы эш Б. Куваны хамаарышкан организациязы хемчег алыр өйү келген. Ынчангаш оолга бүгү таланың дузаламчызын көргүскен турар ужурлуг.

Б. БУДЕГЕЧИЕВ.

Күскү тарылга

Каа-Хем районнуң көдээ ажыл-агый артельдери ажаап алышкын-биле чергелештир күзүн чажар культураларның тарылгазын чоруда бергеннер.

Сентябрь 5-ке чедир районда 165 гектар көктараа чаштынган. «Типелге» колхоз 66 гектарны, «Кызыл тук» кодээ ажыл-агый артели 50 гектарны тараан.

Я. ДОРЖУ.

Күскү аңнаашкынга белеткелди дүргедедир

Күскү аңнаашкынга чедир үр эвес үе арткан. Аңныыр сезону чугула компанияларның бирээзи. Аңныыр сезонун чедиишкиниг эрттирери аңаа белеткел ажылдарындан улуг хамаржыр деп чүве билдингир.

1954—55 чылдың аңныыр сезонунга белеткел органнары болгаш хөй-хөй аңчылар эки белеткелдиг болган. Оон түүнелинде өлүк тывыжының планы 100,2 хуу күүсетинген. Аңчыларга эргежок чугула хереглетинер эт-херекселди, идик-хепти районнарже баш бурунгаар чедирип, оларбиле керээлер чардынган турган. Аңчыларның кышкы соок үезинде турум аңнаарынга таарымчалыг байдалды тургузары-биле хөй аңныг черлерге 26 өртээл бажыңнарны туткан.

Районнарның өлүк белеткел конторалары аңчылар-биле керээлерни чарып, оларны эргежок чугула чүүлдер-биле чогуур өйүнде хандырган. Эрткен чылдың аңныыр сезонун Тожу-биле Каа-Хемниң өлүк белеткел конторалары (эргелекчилери эштер Суворов болгаш Дашкеевич) өске районнарны бодаарга элээн организастыг эртирген.

Ады үнген районнарның колхозтары аңныыр ажылынга идепкейлиг киржип, керээге алган хүлээлгелерин ак-сеткилдиг күүсеткеннер. Чижээ, Тожу районунуң «Май 1-зи» болгаш «Совет Тыва» колхозтар районнуң өлүк планын күүсеткен. Каа-Хем районнуң түгле Хрущев аттыг колхозу безин районнуң өлүк планының 35 хуузун күүсеткен. Бо ийи районнарның 99 мурнакчы аңчылары Бүгү-эвилелдиг социалистиг чарыжының тиилекчилери болганнар. Тожу районнуң 19 мурнакчы аңчылары Бүгү-эвилелдиг көдээ ажылагый делгелгезинге баар эргени чедип алганнар.

Эрзин, Барыын-Хемчик, Кызыл, Өвүр, Бай-Тайга районнары ышкаш чамдык районнар эрткен чылдың аңныыр сезонунга багай белеткелдиг болуп, ону организас чок эрттирген. Ол чорук өлүк тыварының планын үзеринге чедирген. Ады үнген районнарның өлүк белеткел конторалары колхозтар-биле болгаш түс-түс аңчылар-биле керээ чарылгазын багай чорудуп, аңчыларны эргежок чугула эт-херексел-биле хандырарын багай организастаан.

Бо районнарның аңчыларындан чамдык кижилер аңнаашкынның докталтынган чүрүмнарын үреп, аңчы билет чок кижилер аңнап турган фактылар илерээн. Аңчыларга таарымчалыг байдалды тургузаанының ужурундан олар хуусаа четпээнде чаныр кээп турган. Районнарның өлүк белеткел конторалары аңчыларның бодунуң кара туразы-биле чиңгедип турган. Бай-Тайга районнуң склад эргелекчизи турган эш Күлаков өлүктүң өртээн бодунуң кара туразы-биле бичеледип турган. Оон түүнелинде ол районнуң аңчылары боттарының тыпкан өлүүн Барыын-Хемчик районунга садар ужурга таварышкан.

Эрткен чылдың бо четпестерин катаптавас дээш өлүк белеткел болгаш аңныыр черлери бо чылын элээн ажылларны чоруткулаан. Аңчылар чурттаары-биле тайгаларда өртээл бажыңнарны немей туткулаан. Аңчылар-биле керээлерни чарып эгелээн. Ынчаарга белеткел ажылы Бай-Тайга районда база хожудап, эрткен чылдың четпестерин болдурбас талазы-биле шиитпирлиг хемчегин район организациялары албайн турар.

Бо чылдың аңныыр сезонун организастыг эртирери-биле аңчыларга дузаламчы кылдыр 20 муң рубльди тускайлаан, районнарның өлүк белеткел контораларынга берген. Сорулга болза бүгү-ле белеткел ажылдарын чогуур өйүнде үлегерлиг чорударында болур. Аңчы бригаларны организастаан, оларны дериир, чер-черге аңчыларның социалистиг чарыштарын организастаары чугула.

Күскү аңнаашкынны бедик түүнелдиг эрттирери-биле районнарның улуртур организациялары өлүк белеткел контораларының ажылынга боттуг дузаламчыны чедирген турар ужурлуг.

В. ДОРЖУ.

Четпестерни чайладыр

Тожу районнуң Тоора-Хем суурда кижи эмнелгезиниң бүрүткел черинде ажылдап турар эш Соловьева ажыл хүлээлгезин ак-сеткилдиг эвес кылып турар. Аңаа холбаштыр эрткен август айда болган барымдаалардан көрүп болур. Эмнелге черинге ургуларын кужактаан иелер болгаш өскедаа элээн хөй кижилер турган. Олар элээн үр маназаннар.

— Эмчиге келген кижилерни кажан бүрүткеп эгелээр силер?

— Эмчилер чок тур. Силер далашпаңар, мен бодум билир мен.

Эмчиниң хүлээн алыр шагы эртте берген, кымны-даа хүлээп албастаан. Эмчиниң хүлээн алышкынынга үш хүн дургузунда манап келген колхозчулар Дандарай, Санчат-оол, Марыймаа база өскелер-даа турган.

Ол аразында бичии уруг маңнап келгеш, эш Соловьевадан—мени эмчи кажан хүлээн алырыл?—деп айтырган.

— Ам эртен 9 шаакта келир сен.

— Эртен воскресенье болгай—деп өске бир кижи сагындырган. Эш Соловьева түгле бажын туттунган.

Ол хүн хүлээн алышкынга кадык камгалал килдизаниң эргелекчизи, эмчи эш А. Синягина ажылдаар ужурлуг турган, херек кырында ол Кызылче ужудуп чорупкан болган. Оон түүнелинде түгле 3 кижи хүлээн алышкынга кирген.

Эмнелге ажылдакчыларында эмчиге келген кижилерни кайы хамаанчок көөр, каржы, хүндүлээчел эвес чоруктар база бар. Оон фактызын эмнелге черинде ажылдап турар эш Колчинадан көрүп болур.

Мындыг чоруктар район төвүнүң эмнелге черинге чаңгыс удаа эвес таваржып турган. Ынчангаш районнуң кадык камгалал ажылында бар четпестерни үзүткап, оон тодаргай хемчеглерин алыры райкүүскомдан негетинип турар.

К. СЕДЕНЕЙ.

Түннел чок ажыл

Чаа-Хөл районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелинде МТС-тиң эш Сапченко бригадирлээн трактор бригадазы колхозка чер чарылгазын агротехниктиг чурум ёзугаар 20—22 сантиметр чарарын барымдаалавайн «НАТИ» деп трактор-биле 3—7 сантиметр кылдыр андарганындан колхозтуң Булун-Бажында 159 га аңдарган черниң шынары багай болган.

Колхоз даргазы эш Балчый-оол бригаданың кылган ажылын хүлээп албаска бригадир эш Сапченко МТС-тиң агроному болгаш директору 10—14 сантиметр аңдарар деп айтыышкын берген дээш тоовааан. Оон түүнелинде Булуң-Бажында 220 га черден бо чылын тараа шуут үнмээн болгаш колхозка улуг когарал болган.

Керээ ёзугаар колхозка кылып бээр ажылдың шынарын барымдаалаваан, хөй-кывар, чаар материалдар чарыгдап, МТС-ке болгаш колхозка когарал таварыштырган бригадир эш Сапченкога шыңгыы хемчег хүлээдири Чаа-Хөл МТС-тиң дирекция черинден негетинип турар.

Н. ЛОПСАН.

Тудуг бригадазында

Тожу районнуң «Май бири» көдээ ажыл-агый артелиниң тудуг бригадазы бо чылын 24 чурттала бажыңнары тудар планын күүсеткен.

Тудугжулар ам колхозтуң яслизиниң, ногаа шыгжаар черниң тудуун чорудуп турар. Бызаңчылардан эштер Мыйгакчык, Чанзат, Аңчы-оол, Саная болгаш өскелер-даа ажыл нормазын 120 — 160 хуу чедир күүседип турарлар.

Д. КЫСЫГБАЙ.

Акы-дуңма улустуң алдарлыг чедиишкиннери

«Улус-Демократтыг Чехословакияның 10 чылы» деп делгелге

Москвада ажыттынган «Улус-демократтыг Чехословакияның 10 чылы» деп делгелге улуг чедиишкиниг болуп турар. Ол чедиишкинге оон байлак социал-экономиктиг болгаш техниктиг утка-шынарын бүрүн хамаарыштырары чугула.

Түгле он чылдарның мурнунда Совет Армияның дузазы-биле фашистиг кулданыышкындан хосталган болгаш бодунуң чуртунда улус-демократтыг тургузугну докталган акы-дуңма улустуң социалистиг тургузуушкунунуң түүнелдерин делгелгеде көргүскен.

Эрткен он чылдарның дургузунда чурттуң политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг амыдыралы чаа, улус-демократтыг Чехословакияның төөгүзүнде шылгарангай чедиишкиннер-биле демдеглетинген. Амды Чехословакияның алдары —Чехословакияның Коммунистиг партиязы удуртқан ажылчын аңгы ниитилелдиң кол күжү болуп турар ындыг чурттуң алдары-дыр. Совет Эвилелиниң улустарының болгаш социализм лагериниң өске-даа чурттарының улустарының ак сеткилдиг акы-дуңма дузаламчызынга даянып алгаш, оларның арга-дуржулгазын калбаа-биле ажыглавышаан, социализм тургузуушкунунуң программазын Чехословакияның улустары амыдырала чайгылыш чок боттандырып турар.

Чехословак экономиканың үндезиннериниң үндезини—оон үлетпүрүн чижек кылдыр алыылы. Шкоданың чепсек заводу, Батаның идик фабрикалары, Плзеньскиниң алдарлыг пиво заводтары калбак сураглыг турганнар... Ынчаарга Чехословакияның дайын мурнундагы экономиказы оон сайзырангай үлетпүрүнге дениээрге четчир хемчеелдиг чиг-эт болгаш металлургия базазы чок турган. Ол экономика ажылчы массаларның өзүп турар эрге-ажыктарынга эвес, харын бүлүүрүлге эдерениң ангызының болгаш даштыкы монополияларның эрге-ажыктарынга бараан болуп турган, ынчангаш ол чорук Чехословакияның экономика талазы-биле бот-тускайлаң болгаш күрүне талазы-биле хамзарышпас чоруунга аар саңлдарлыг болуп турган. Ам мырынай ындыг эвес болдур ийин. Совет Эвилели-биле болгаш социалистиг лагерьнин өске-даа чурттары-биле сырый кады ажылдажылганың ачызында чурттуң чаа өөлери — ажылчын аңгы биле тараачынар — чурттуң экономиказын үндезини-биле эде тургузуп, эрткен үеним аар-берге уржуктарын дүрген болгаш ниитиниг-лиг ажып эргип турар.

Капитализм үезинде (1937 чылда) турганынга дөмейлээрге, ам чехословак үлетпүр продукция хемчеелиниң талазы-биле ийи катап, а машиналар болгаш дериг-херекселдер бүдүрүп үндүрер талазы-биле — 3,5 ажыг катап өскен. Түгле 1948 чыллан эгелээш 1953 чылга чедир Чехословакияда машина тудуунун чөөрби дөрт улуг заводтары, чөөрби электростанциялар, алды домна суугулары, тос мартеннер, алды прокат станнары ажыглалда кирген. Ам Чехословакия чоннуң кижи бүрүзүнге металл бүдүрер талазы-биле өске чурттарның аразында кандыг черни эзлеп турарыл дээрге, кац талазы-биле алдыгы болгаш шой талазы-биле — чедиги черни эзлеп турар.

Москвада делгелгеде ийи муң ажыг машиналарны, үлетпүрүнүң янзы-бүрү адырларынга хереглээр дериг-херекселдерни болгаш приборларны делгээн. Ол машиналарның болгаш дериг-херекселдериниң херек кырында ажылдаарын көргүзүп турар, механизмниң кайы-бир нарын түүлүн билип алырынга дузалап турар комбинезон хеп кеткен биче сеткилдиг бодуун кижилериниң оларны белен болгаш бүзүрелдиг башкарып турарын көре бээр. Ынчалза-даа ол дээрге чехословак эштериниң көргүзүп шыдаар бүгү-ле түүлдериниң түгле бичии кезии болуп турары билдингир. Чехословакияның түгле чаңгыс машина тудуушкуну үш түс муң чедир янзы-бүрү машиналарны болгаш өске-даа кылыгларны бүдүрүп үндүрүп турар. Ынчалзажок делгелгениң кол, индустриалдыг павильонунга кирип келирге кижиге кайгамчык улуг бүдүрүлгениң цехинде турган ышкаш сагындырар. Ында черле түү чок дээр! Янзы-бүрү түүлдерни бүдүрер машиналар болгаш станоктар бар, оларны янзы-бүрү механизмнериң аргазы-биле хөделдирип турар. Акы-дуңма улус боттарының хостуг күш-ажылының үре-түүнелдерин база бир өске акы-дуңма улуска ынчаар көргүзүп турары интернационалчы байырлалдың ханы ужур-уткалының айтыр турар деп чүвени культураның болгаш дыштанылганың Горький аттыг Төп паркында ол делгелгеде байырлалдыы-биле кетинген кээп турар кижилериниң өөрүшкүү-хөглүг көрүлдези тодаргай хереченлеп турар.

База бир өске павильонда — инженерлериниң, архитекторларның болгаш чурукчуларның уран-аргазы-биле механизастаан хөмүр даш шахтазын ол-ла хевээрзин чырыткыландыр көргүскени кайгамчык солун болуп турар. Ында хөмүр даш шахтазынга ажылдаар бүгү-ле машиналар болгаш дериг-херекселдер ол-ла хевээр ажылдап турар. Ында шахтерлар база-ла шахтала чүве дег шак ынчаар ажылдап турар. Шахта иштиниң транспортун чаңгыс черден башкарар ажылдап турар электри моделин база-ла ында ырак эвесте тургускан.

Маңаа кандыг-даа чурттуң инженерлери боттарынга ажыктыг хөй-хөй түүлдерни тып болур дээрзин кым-даа хүндүткелбиле эскерип каар.

Шынавыла чехословак конструкторлар чаа түүлдерни дилеп тывары дээш могаг чоктар. Чижээлээрге, Сватойнуң чогаатканы чаа пес-таавы станогунуң дугайын парлалгага дыңнаткан болгай. Пес-таавы болгаш идик үлетпүрүнде, тудуг херээнде болгаш үлетпүрүнүң өске-даа адырларында ажылдап турар өске-даа эң нарын механизмнер болгаш приборлар ол станокту долганып турар. Оларның угланыышкыны болза, ажылчы кижиниң амыдыралын болдунар-ла шаа-биле эптиг болгаш чараш кылыры болуп турар. Чехословак чиик үлетпүрүнүң продукциязы делгелгеге чораан кижи бүрүзүнүң сеткилин магададып турарын чугаалаар херек. Бажың иштиниң эт-херекселдериниң, мебельдиң, келикчилер улуг сонуургал-биле көрүп турар.

Чехословакияның Эртемнер академиязының албан черлериниге тургустунган приборлар онза кичээнгейни болдуруп турар. Чехословак эртемге тергиин чедиишкинни берген полярографтарның сөөлгү модельдери-биле аңаа тускай эртемниглер таныжып ап болур. Академик Ярослав Гейровскийниң ажылдап кылганы анализтиг полярографтыг методу эртемниң болгаш техниканың эң-не янзы-бүрү адырларында ажыглатынып турар. Брно хоорайда кыска чалгыглыг оптиканың лабораториязында ажылдадыры кончуг белен стол кырынын электронныг микросковун тургускан. Ол дээрге, дорт улгаттырыышкынны 1.000-дан 30.000 чедир берип турар.

Чаа машиналарда болгаш приборларда, оларның дузазы-биле кылдынган түүлдерде чех болгаш словак улустарының национал демдектери: оларның кайгамчык чогаадыкчы угааны, күш-ажылга ынакшылдыы, чаа сайзырангай сеткил-сагыш бодунуң дуржулгазын өскелерге бөөрингге болгаш бодунуң өөрүшүнде өскелерден өөренип алырынга белен чорук илергейлетинип турар. Делгелгеде чехословак өөнүктер бүргээн хөй-хөй фоточуруктардан таныш кижилерни: дуржулгазы Чехословакияның байдалдарында ам чедиишкиниг ажыглатынып турар Марк Озерныйны, П. Малининаны, академик К. И. Скрябинни болгаш өске-даа сураглыг совет кижилерни таныш болур. Шак-ла ында оларның салгакчыларының портреттери. Чижек кылдыр Франтишка Тренчиковаңы көрээли. «12-ги Октябрь» деп сураглыг совет колхозта алдынган методту ёзугаар ажылдавышаан, ол саанчы аңаа быжыглаан 15 инектериниң түс бүрүзүиден-не 5.365 литр сүттү саап алган. Совет колхозчу Лискованың методун ёзугаар Франтишек Маняс 27 төрүүр хаваннарның бирээзинден-не 22 төлдерни алган болгаш камгалап доруктурган. Көдээ ажыл-агыйның бүдүрүлге кооперативтеринде каттышкан түс-түс болгаш муңмуң ындыг кижилериниң күш-ажылы Чехословакияның көдээ ажыл-агыйының хөгжүлдезинге тодаргай угланыышкынны берип турар. Ынчалзажок ол чогуурубиле дүрген хөгжүн турар үлетпүрүнүң, тодаргайларга, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң дүрген өзүлдезинге, ажылчын аңгының ажылчы тараачынар-биле эвилелин бүгү хемчеглер-биле улам ынай быжыглаарынга, улустуң чаагай байдалын бедидеринге онза чугула үндезин суурларны хандырып турар чурттуң аар үлетпүрүнүң деннелинге ам-даа четпээн.

«Улус-демократтыг Чехословакияның 10 чылы» деп делгелгеге келген кижилер социалистиг лагерьниң чурттарының аразында кады ажылдажылганы болгаш акы-дуңма дузалажылганы тодаргайы-биле көрүп турар. Делгелгениң кол идеязы болза, боттуг күш-ажылының үре-түүнелдерин совет улуска көргүзери болур деп чүвени онзалап демдеглээш, павильоннарже кирер эжикте мынча деп бижээн:

«Силерге өөрүп четириишкин болгаш ынакшыл!»

Совет солдаттың болгаш чехословак партизанның дүрүзүн сиилбирип чураан Винценец Маковскийниң болгаш Карел Покорныйның скульптура ажылдарында совет улуска ынакшылдың идеялары илеретинген.

Чехословакияның акы-дуңма улустарының мергежилин ынакшыл-биле көрбүшаан, совет кижилер бүгү сагыш-сеткилинден өөрүп турар. Тайбың тургузукчу күш-ажылче сыныш дивес күзел-чүткүл ол делгелгеде чырыткыландыр илергейлетинген.

Чехословакияның улус ажыл-агыйының чедиишкиннери Совет Эвилелиниң, Болгаттың, Польшаның, Венгрияның, Румынияның болгаш социалистиг лагерьниң өске-даа чурттарының улус ажыл-агыйының чедиишкиннери-биле база сырый холбаалыг. Чехословак улустуң бөгүн Москвада делген көргүскен бүгү-ле түүлдери социалистиг бүдүрүлге харылзааларынга база чурттарның болгаш улустарының кайы-кайызынга бүгү талалыг дузалажылганынга үндезилетинген улус ажыл-агыйының эң чаа системазы-биле төрүттүнген. Ол система болза, дээди техниканың суурунга социалистиг бүдүрүлгени соксаал чок өстүрериниң болгаш сайзырангайжыдарының дузазы-биле бүгү ниитилелдин өзүп турар материалдыг болгаш культурлуг хереглелдерин эң-не доолдур хандырарынче аппар чыдар.

Келир үе — ол системада.

Д. ДЕЛОВ.

Москва хоорай.

ЖУРНАЛДАР АРЫННАРЫНДАН

Социалистиг лагерьниң чурттарының аразында экономиктиг харылзааларның хөгжүлдези

Чехословакияның Эртемнер академиязының экономика институтуның директору Владимир Кайгдың «Экономика айтырыглары» деп журналдың чедиги дугаарында парлаан чүүлүн «Социалистиг лагерьниң чурттарының аразында экономиктиг харылзааларның хөгжүлдези» деп өге-биле парлаан. Капитализмниң делегей системазындан адырылган болгаш Совет Эвилели-биле кады чаңгыс аай, күчүүлүг социалистиг лагерьни тургускан чурттар экономика талазы-биле дем кадып, боттарының аразында сырый кады ажылдажылганы тургускан.

Улус демократиязының европа чурттары Совет Эвилелиниң акы-дуңма дузаламчызынга болгаш бот-боттарының экономиктиг кады ажылдажылгазынга даянып алгаш, данынга үрелген улус ажыл-агыйын дүргени-биле катап тургузуп, бүдүрүшкүниң дайын мурнундагы деңнелин чедип алган болгаш социалистиг индустриализастаашкынны боттандырып эгелээн. Ол чурттарда социализм үндезиниңнериниң тургузуушкунуңа чорудулгазында социалистиг уклад капиталистиг укладка каражалыг кылдыр дүрген өзүп турар. 1953 чылга чедир улус демократиязының европа чурттарының экономиказынга—көдээ ажыл-агыйдан ацгыда—социалистиг уклад кол черни эзлеп ап, социалистиг бүдүрүлге харылзаалары колдан турар апарган. Чижээлээрге, Чехословакияга бирги беш чылдың төнчүзүнге (1953 ч.) чедир социалистиг секторнуң үлүг-хуузу: үлетпүрге—99,6 хуу, тудуушкунга—99,8 хуу, транспортка—100 хуу, банк ажылхереэнге—100 хуу болгаш көдээ ажылагыйга—45,4 хуу болган.

Улус демократиязының өске-даа чурттарынга база ханы революстуг өскерлиштиннер болган. 1952 чылда-ла социалистиг секторнуң бот деңзизи үлетпүрүң ниити продукциязынга мындыг болган: Польшага—99 хире хуу, Венгрияга—97 хуу, Румынияга—95 хуу, Болгарияга—98 хуу болган. Улус демократиязының бүгү европа чурттарында мөөнпеп садыглаар садыгда социалистиг секторнуң үлүг-хуузу 100 хуу, үүрмектеп садыглаар садыгда: Польша болгаш Венгрияда—92 ажыг хуу, Чехословакияда болгаш Болгарияда—99 ажыг хуу болуп турар.

Улус демократиязының европа чурттарының көдээ ажыл-агыйында (Болгариядан өскелиниң) социалистиг өнчүүнүң ийи хевирлеринде (күрүненің болгаш кооперативтиң) ооң колдаашкыны турбүжежок, оонак бүдүрүкчүлерниң хуу өнчүзү база туруп турар. Көдээ ажыл-агыйга болгаш ус-тывыш үлетпүрүнге социалистиг чаартылгаларны боттандырганының хире чергези-биле ол хуу өнчү бөлүк социалистиг өнчү-биле солутунуп турар. Хоорайда болгаш көдээде капиталистиг элементилерниң артынчылары кызыгаарладып болгаш үндүр кыстырып турар.

Кыдат Улус Республикада үлетпүр бүдүрүлгезиниң ниити хемчээлинде социалистиг секторнуң үлүг-хуузу 1949 чылда 34 хуу турганындан 1953 чылда 53 хуу чедир өскен. Хуунуң капиталистиг бүдүрүлгелери кол нургулайында чиик үлетпүрде арткан, ынчалзажок хуу капиталистиг секторнуң үлетпүр бүдүрүлгезинде үлүг-хуузу чыл тудум кызырып турар. 1954 чылдың төнчүзүнге чедир ол секторнуң бот деңзизи 24,9 хуу чедир кызырылган. Кыдат үлетпүрүнүң чүгүла адырларында хөй санныг хуу капиталистиг бүдүрүлгелер сөөлгү чылдарның дургузунда улам-на хөйү-биле янзы-бүрү хевирниң күрүне-капиталистиг бүдүрүлгелер кылдыр чаартынып турар. 1954 чылда бүгү үлетпүр продукциязынга күрүненің, кооперативтиң болгаш күрүне-хуунуң үлетпүрүнүң продукциязының ботдензизи 1952 чылда 61 хуу турганынга удур 75,1 хуу болган. 1954 чылда мөөнпеп садар садыгга күрүне болгаш кооперативтиг секторларының үлүг-хуузу 89 хуу, а үүрмектеп садыглаар садыгга—58 хуу болган. Кыдаттың көдээ ажыл-агыйынга 1955 чылдың эгезинде көдээ ажыл-агыйының 600 муң ажыг бүдүрүлге кооперативтери санатынып турган.

Социалистиг лагерьниң чурттарының экономиктиг хөгжүлдези социализмниң кол экономиктиг хоойлузу-биле тодаргайлатынып турар. Улус демократиязының чурттарында ол хоойлунуң хөделиишкининиң кавызы ам-даа кызыгаарлычак болзажок, социалистиг бүдүрүлге харылзааларының өзүлдезиниң хире чергези-биле чайгылыш чок калбарып турар. Социалистиг лагерьниң чурттарының бүдүрүкчү күштериниң дүрген өзүлдези оонбиле тайылбырлатынып турар. 1954 чылда Кыдатка амгы үениң үлетпүрүнүң ниити продукциязы 1944 чылдынга дөмейлээрге, 4 ажыг катап өскен. 1953 чылда Польшага үлетпүр бүдүрүлгези 1948 чылдынга дөмейлээрге барык 3 катап, Чехословакияга—2 катап, Венгрияга болгаш Румынияга—барык 3,5 катап, Болгарияга болгаш ГДР-ге барык 2,5 катап көвүдээн. Албанияның Улус Республиказынга үлетпүрүнүң ниити продукциязы дайын мурнундагы деңнелге удур 1954 чылда 11 ажыг катап өскен.

Улус демократиязының чурттарының бүдүрүлгелериниң өзүлдези-биле чергелештир делегениниң демократтыг рыногунуң хемчээли чыл тудум-на улгадып турар. Даштыкы садыг саарылгалы 1946 чылдынга деңнээрге 1952 чылда Польшага—6 катап, Чехословакияга—3,5 катап, Венгрияга—13 катап, Румынияга—14,5 катап, Болгарияга—2,9 катап, 1947 чылдынга деңнээрге ГДР-ге—17,7 катап өскен. 1953 чылда Албанияга даштыкы садыг саарылгазы 1944 чылдынга деңнээрге барык 2 катап көвүдээн.

Экспорттуң болгаш импорттуң тергиин өзүлдези-биле кады социалистиг лагерьниң чурттарының тус бүрүзүнүң даштыкы садыг саарылгазында үлүг-хуузу көвүдеп турар. 1953 чылда Совет Эвилелиниң даштыкы садыг саарылгазының 80 ажыг хуузу социалистиг лагерьниң чурттарынга онаашкан.

Социалистиг лагерьниң чурттарының аразында экономиктиг харылзаалар капиталистиг чурттарның аразында экономиктиг харылзаалардан үндезини-биле ылгалын турар дээрзин ол үүзде чугаалап турар. Социалистиг лагерьниң чурттарының харылзаа бандалдарында экономиктиг экспансияже, деңзэвес солчуушкунче, адаанажылгалыг демиселче чүткүл чок болгаш туруп-даа шыдавас; эң күштүг азы экономика талазы-биле эң сайзырангай чурттар кошкак чурттарны мөлчүүр болгаш кулданыр чорук ында чок, улустарның национал болгаш күрүне талазы-биле хамаарышпас чоруун үрөөр чоруктар ында чок. Ындыг экономиктиг харылзааларның сорулгазы болза, дээди техникага үндезилээш социалистиг бүдүрүлгениң соксаал чок өзүлдезинге болгаш оолоаазыраашкынынга идиг бөөр төлээде ол угаанышкынга социалистиг лагерьниң түс-түс чурттарының улус ажыл-агыйын кайы-кайызының долдуржуру болур. Ынчангаш кайы-кайызынга ындыг дузаламчы чүгле экспорт болгаш импорт-биле кызыгаарлаштырын турар. Ол дээрге эртем-техниктиг кады ажылдажылганы болгаш бүдүрүлге-техниктиг дуржулганы солчурунуң, социалистиг лагерьниң чамдык чурттарының талазындан ооң өске чурттарынга шуут бүдүрүлге дузаламчызының аргазы-биле боттанып турар.

Совет Эвилели улус демократиязының чурттарынга бүгү талалыг дузаламчыны көргүзүп турар. Машиналарны болгаш дериг-хөрекселдерни, чиг-эттиг чүгүла хевирлерин дужаарының, техниктиг документацияны тыпсырының болгаш геологтуг шинчилелдерге база бүдүрүлгелер тудуушкунунга шуут киржип тургаш, янзы-бүрү техниктиг дузаламчы көргүзериниң аргазы-биле ол чурттарның социалистиг индустриализациялын боттандырарынга Совет Эвилели дузалап турар. Улус демократиязының чурттарының социалистиг индустриализациязынга, оларның көдээ ажыл-агыйының социалистиг чаартылгазынга бүдүрүлгениң совет чаартыкчыларының дуржулгазын, совет эртемниң болгаш техниканың чедишкиннерин ол чурттарның ажыглап турары кайгамчык улуг рольду ойнап турар. Совет Эвилелиниң чамдык чурттарга ажыктыг негелделерге тыпсып турар чээлилери, а ол ышкаш тарааны болгаш аъш-чемниң өске-даа барааннарын хөй-биле дужаап турары улус демократиялының чурттарынга социалистиг тургузуушкунну дүргедириниң хереэнге улуг ужур-дузалыг болуп турар.

Социалистиг лагерьниң бүгү чурттары бот-бодунга дузалажып, аразында харылзааларын болгаш кады ажылдажылгазын быжыглап турар. Чижээлээрге, Чехословакия болза, электростанцияларга, кокс болгаш цемент заводтарынга, аъш-чем, пөс-таавы, идик болгаш химия бүдүрүлгелеринге хереглээр дериг-хөрекселдерни улус демократиязының чурттарынче үндүрүп турар. Эртем-техниктиг дуржулганы социалистиг лагерьниң бүгү чурттары улам-на өзүп турар хемчээлдерге солчуп турар.

Мурнунда чүгле көдээ ажыл-агый продуктуларын, чиг-эттиг болгаш шала кылдынган чүүлдерни экспорттап турган чурттар ада-чурт үлетпүрүнүң чайгылыш чок хөгжүлдезиниң ачызында боттарының дашкаар үндүрүп турар үлетпүр кылыгларының ассортиментизин чыл тудум калбартып турар. Чижээлээрге Румынияның ам нефть үлетпүрүнге хереглээр дериг-хөрекселдерни, электромоторларны, станоктарны, тракторларны, каустиктиг соданы, цемент, тууйбу болгаш черепица заводтарынга хереглээр дериг-хөрекселдерни экспорттап турар. Польша болза транспорттуң болгаш ус-тывыштың далай судноларын, паровозтарны болгаш вагонларны, Венгрия—далай болгаш хем судноларын, көдүрүлге-транспорт чепсектерин болгаш үлетпүр дериглериниң өске-даа хевирлерин экспорттап турар.

Эш өзүзүнүң кады ажылдажылгазының болгаш дузалажылгазының харылзаалары социалистиг лагерьниң чурт бүрүзүнүң социалистиг бүдүрүлгезиниң соксаал чок өзүлдезинге болгаш сайзырангайжыышкынынга идиг берип, ацаа үндезилээш улустарның амыдырал-чуртталгазының материалдыг болгаш культурлуг деңнелин чайгылыш чок бедидеринге дузалап турар.

Социалистиг лагерьниң чурттарының хөгжүлдези продукцияның кол хевирлерин бүдүрериниң планнарының улам-на дугуржуушкунуг болурун негеп турар дээрзин автор демдеглээн. Ол бүгү болза, социалистиг лагерьниң составында кирин турар чурт бүрүзүнүң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң хереэнге план өзүгаар кады ажылдажылганы калбартырының болгаш ханыладының объективтиг эргежок чугулазындан болдунуп турар.

Ол объективтиг эргежок чугула үүлүг барымдаалавас болза, чурт бүрүзү планнар тургузарының үезинде улуг бергедээшкиннерге таваржы берген турар ийик. Капитал салыышкыннарны ажык чок болгаш камналга чок кылдыр таарыштырар болза, бүдүрүлгениң болгаш күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн өстүрериниң темпилерин кулуладырынга чедирип болур ийик.

ССРЭ-де социализм тиилелгезинге база улус-демократтыг чурттарда социалистиг укладтың эзлеп алганы кол байдалга үндезилээш делегей ажыл-агыйының социалистиг системазы тыптып келген, соксаал чокка хөгжүп болгаш быжыгып турарының дугайын ол бүгү фактылар чугаалап турар. Ол болза чаңгыс аай хевирлиг бүдүрүлге харылзааларының, социалистиг лагерьниң бүгү чурттарының улустарын холбаштырып турар социалистиг бүдүрүлге харылзааларының системазы кылдыр хөгжүп турар.

Делегей ажыл-агыйының социалистиг системазының тургустунганының соонда социализмниң кол экономиктиг хоойлузу бодунуң хөделиишкинин бүгү социалистиг лагерьде нептереткен. Улус ажыл-агыйының план өзүгаар, пропорционалдыг хөгжүлдезиниң хоойлузу бодунуң хөделиишкинин ол калбак кавыга база харугда калбарткан болгаш ханылаткан, ол чорук ол хоойлуну эң долу ажыглаарымга таарымчалыг байдалдарны тургускан. Ынчалзажок улус демократиязының чамдык чурттарының улус ажыл-агый планнары ол арганы долу хемчээл-биле өөренип көрбээн. Оларның чамдыктарынга индустриализацияның чорудулгазында аар үлетпүрүн бүгү адырларын тургузарынче чүткүл илергейлетинген, ол чорук долу капиталистиг хүрээлээшкинге тургаш, ол чурттарның тус бүрүзү чүгле боттарының күштери-биле социализмни тургузар ужурлуг дээни-биле дөмей аянныг болган.

Улус ажыл-агыйының план өзүгаар, пропорционалдыг хөгжүлдезиниң хоойлузунуң негелделерин чедир барымдаалавас чоруктуң түүнелинде чамдык улус-демократтыг чурттарның экономиказынга алаян хөй диспропорциялар тыптып, ол чоруктар планнаашкын үезинде болдунуп турган чамдык алдагдалдар-биле ханылап турган. 1953 чылдың ортан үезинде улус демократиязының европа чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партияларының төп комитеттери тургустунган диспропорцияларны дүрген узуткаарының эргежок чугулазын онзалап демдеглээн аалаан хөй шинтпирлерни хүлээп алган. Социалистиг индустриализацияның политиказын улам ыцай чайгылыш чок боттандырарынга, аар үлетпүрүү колдадыр хөгжүдеринге үндезилээш тургустунган диспропорцияларны узуткаар төлээде, көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң дүрген көдүрүүшкүнүн болгаш улустуң хереглел барааннарының бүдүрүлгезин өстүрерин чедип алыр деп сорулга ынчан салдынган. Улус демократиязының чурттарының коммунистиг болгаш ажылчын партиялары ол политиканы боттандырбышаан, социалистиг экономиканың үндезиннериниң үндезини—аар үлетпүрүү колдадыр хөгжүдеринге удурланып турар кандыг-даа антимарксисчи, оппортунистиг үзел-бодалдарга удур шинтпирлиг демисежип турар.

Социалистиг лагерьге кады ажылдажылганың болгаш кайы-кайызынга дузалажырының харылзааларын улам ыңай быжыглаары, ол лагерьниң чурттарының аразынга улустар аразының күш-ажыл хуваалдазын эки ажыглаары, улус ажыл-агый планнарын эң-не сырый холбаштырып таарыштырары улус-демократтыг чурттарга көдээ ажыл-агыйны улуу-биле көдүрериниң болгаш экономикада диспропорцияларны узуткаарының сорулгаларын чеднишкиниг шинтпирлээринге улуг рольду ойнап турар.

Социалистиг лагерьниң чурттарының план өзүгаар кады ажылдажылгазы күш-ажылдың улустар аразында чаа, социалистиг хуваалдазын көргүзүп турар. Күш-ажылдың улустар аразында капиталистиг хуваалдазы империалистиг чурттарның тергиндээшкинин болгаш колония база хамаарылгалыг чурттарның экономиктиг хожудаашкынын быжыглап турар. Ацаа удурланыштыр күш-ажылдың улустар аразында социалистиг хуваалдазы болза, чурт бүрүзүнүң экономика талазы-биле сайзырангай азы кошкак хөгжүделиг болурундан хамаарылга чокка ооң күрүне талазы-биле бот тускайлаң чоруун бүрүн сагып тургаш, социалистиг лагерьниң бүгү чурттарының план өзүгаар хөгжүлдезин хандырып турар. Улустар аразының шак ындыг план өзүгаар экономиктиг кады ажылдажылгазы пролетаржы интернационализмниң улуг принциптериниң боттаныышкыны болуп турар.

Улус ажыл-агыйының планнарын күзел-соруктуг таарыштырары болгаш хоралыг чергележиишкинни чайладыры социализмниң экономиктиг хоойлуларының өске-даа негелделерин база ниитиниң күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн соксаал чок өстүрериниң хоойлузунуң негелделерин боттандырарынга идиг берип турар. Индустриализация политиказын боттандырып турарының үезинде болдунган чамдык алдагдалдар бүгү социалистиг лагерьниң хемчээлинге алдынган ниитиниң күш-ажылының бүдүрүкчүлүүн бедидерин моондактаан. Ам социалистиг лагерьде кирин турар элээн хөй чурттар чамдык кол кылыгларны, чижээлээрге прокаттың чогуур чүүлдерин бүдүрерин, шарикоподшипниктерни болгаш оон-даа өскелерни бүдүрерин боттарының аразында ажыктыг кылдыр хуваажып турар. Ол болза, чамдык улус-демократтыг чурттар элээн хөй аар өртек-үнелиг улуг заводтарны тударындан ойталаар, а ынчангаш камнатынган акша-хөрөңгилерни улус ажыл-агыйының ук чуртка эң-не ажыктыг адырларын хөгжүдеринче углаар арганы берип турар.

Күш-ажылдың улустар аразынга социалистиг хуваалдазының мындыг хөгжүлдези социалистиг лагерьниң чурт бүрүзүнге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн дыка бедидеринге чедирип турар. Ол болза социализмниң бүгү лагеринге күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улуу-биле көдүреринге идиг берип турар.

Социализмниң экономиктиг хоойлуларын делегей хемчээлинге шын ажыглаары үне хоойлузу ышкаш ындыг экономиктиг хоойлуну база улам эки шингээдип алыр арганы берип турар. Индустриализацияның болгаш электрификацияның, бүдүрүлгени дээди техника-биле чепсеглээриниң суурунга социалистиг лагерьниң бүгү чурттарынга продукцияның бот-үнезиниң улам-на деңнешкен турары, ынчангаш чамдык чурттарда барааннарның хөйнинта үнези күш-ажылдың улустар аразында социалистиг хуваалдазын ханыладып болгаш калбартырга, бүгү социалистиг лагерьде барааннарның чаңгыс аай, улам-на чиигеп турар хөй-ниити үнезинге деңнешкен турары чугула.

Делегей ажыл-агыйының социалистиг системазының тургустунганы кижи төрелгетенниң экономиктиг хөгжүлдезинде кайгамчык улуг чедишкин болуп турар. Совет Эвилели болгаш улус демократиязының чурттары социализмниң экономиктиг хоойлуларын шын ажыглавышаан, ол системаны бүгү хемчеглер-биле быжыглап турар.

Кошкак хөгжүлделиг чурттарның ажы-төлдеринге дузаламчы көргүзеринге ССРЭ-ниң киржилгези

НЬЮ-ЙОРК. Парлалганың дыңнатканын өзүгаар алырга, ССРЭ-ниң чазаа 1955 чылда бичии уругларга дуза көргүзер талазы-биле КНО-нуң фондузунга 2 миллион рубльди киирген.

Чоокта чаа КНО-нуң чанында ССРЭ-ниң төлээ чери ССРЭ-ниң чазаа бодунуң чарлатынган дадывырынга киириштир 1955 чылда кошкак хөгжүлделиг чурттарның ажы-төлдеринге дузалаарының фондузунга 700 муң рубльдің дараазындагы барааннарын киирер деп шинтпирлээнин дыңнаткан чагааны фондунуң күүсекчи директорунга чорудуп берген: чигир — 50 тонна, рис — 250 тонна, крупа — 50 тонна, кадырган сүт — 50 тонна, хөвен-саазын пөстер — 205 муң метр болгаш уруглар чоорганнары — 2 муң кезек.

Тускайлап бердинген акша-хөрөңгилериниң арткан 1 миллион 300 муң рубль кезинин Совет Эвилели кошкак хөгжүлделиг чурттарга медицина херекселдери болгаш эм аймаа дужаарынга, а ол ышкаш уругларның албан черлериниң ажылдакчыларын киириштирип тургаш, совет медицина ажылдакчыларын дугуржуушкун өзүгаар командировкаладырыкка чарыгдаарынга белен деп ол чагаада айтып турар.

ССРЭ-ниң чазаының дилээнин өзүгаар бичии уругларга дузалаар талазы-биле КНО-нуң фондузунда дадывырны сайгарарын ССРЭ-ниң Кызыл Крест болгаш Кызыл Чартык Ай ниитилелериниң Эвилелиниң күүскому бодунга хүлээнип алган.

(СЭТА).

Соңгу Алжирде байдал

ПАРИЖ. Париж парлалгазының дыңнадып турарын өзүгаар алырга, Алжирде болгаш Мароккода француз шериглер болгаш полиция-биле ол черниң чурттакчыларының хан төгүүшкүннүг сегиржин алышкыннары үргүлчүлеп турар.

Алжирге сөөлгү үш хонуктун дургузунда Уэд-Зепатиден мурнуу-чөөн үкте Гальени чоогунда Орес деп даглыг районга болгаш өске-даа черлерге болган сегиржин алышкыннарның түүнелинде үс ажыг кижи өлүрткен болгаш балыглатырган. Француз таланың когаралы 15 кижи болуп турар. Франс Пресс агентилелиниң дыңнадып турарын өзүгаар алырга, «француз шериглер аштап-арыглаашкын талазы-биле операцияларын», боо болгаш ок-чепсек дилеп тыварын үргүлчүлеп антифранцуз организацияларга хамааржыр кылдыр сезинген чурттакчыларын тудуп хоругдап турар. Алжириниң генерал-губернатору Жак Сустель, Алжирде болуп турар байдалдарны характерлеп көргеш, ону «кончуг бергедээшкин» деп адаан.

«Соңгу Африка талазы-биле француз координация комителиниң» сентябрь 2-деги хуралының хүн айтырынга алжир айтырыгны тургускан. ол хурал Эдгар Форнуң даргалааны-биле болуп эрткен. Франс Пресс агентилелиниң дыңнадылынан көстүп турарын өзүгаар алырга, ол хуралга француз администрацияның Алжирде шериг болгаш политиктиг хемчеглерин чүүлдүг деп көрген. Алжирже чорудуп турар шеригниң немелде күштериниң санын 15 батальон чедирер деп шинтпирлээн, шериглериң чамдыызы орукта бар чыдар. Комитет ол ышкаш Сустельдин киргеши «реформаларның» планын база чүүлдүг деп көрген. Ол план ылаңгыя Алжирге көдээ ажыл-агыйны чорударының методтарын экижидирин көрүп турар.

Солуннарның дыңнадып турарын өзүгаар алырга, Мароккода шериглер болгаш полиция тура-халыышкынынаң киржикчилеринге удур кадыг-шыңгыы хемчеглерни боттандырып чорудуп турар. Франциядан Мароккоже шеригниң чаа немелде күштерин чорудуп турар.

АКШ-та ажыл соксадыышкыны

НЬЮ-ЙОРК. Юнайтед Пресс агентилелиниң дыңнадып турарын өзүгаар алырга, «Крейслер» деп автомобиль компаниязының 139 муң ажылчыннары августуң эгезинде ажыл соксадыышкыны чарлааннар. Компаниының болгаш автомобиль үлетпүрүнүң (КПП) ажылчыннарының каттышкан профэвилелиниң төлээлекчилериниң аразынга болган чугаалажыышкыннарыныг чедимче чок болуп доозулганының соонда ажыл соксадыышкыны эгелээн.

Автомобиль үлетпүрүнүң ажылчыннарының каттышкан профэвилелиниң 40 муң ажылчын кежигүннериниң (Интернешнл Харвестер компани» деп көдээ ажыл-агый дериглериниң 18 заводтарында) ажыл соксадыышкыны үргүлчүлеп турар. Ажылчыннар оларның негелделерин келиктеп хандырып бөөр дугайында компаниядың саналындан ойталаан болгаш ажыл соксадыышкының үргүлчүлээр деп шинтпирлээннер. Ажыл соксатканнар ажыл төлевирин бедидер болгаш өске-даа негелделерни хандырык бөөр дугайында тодаргай дугуржулгаларны чарарын негеп турарлар.

Август 25-те «Бендикс авиэйшн компани» деп фирманың 6 бүдүрүлгелериниң автомобиль үлетпүрүнүң ажылчыннарының каттышкан профэвилелиниң ажылчын кежигүннериниң 20 муң ажылчыннары ажыл соксадыышкының чарлааннар. Ук ажыл соксадыышкының чаа коллективтиг керээни чарар дугайында профэвилелиниң негелдезин бүдүрүлге эзелериниң хандырарындан ойталаанының соонда чарлаан.

Мичиганда «Калумет энд экла майнинг компани» бүдүрүлгелериндe кан эзилдирер үлетпүрнүң (КПП) ажылчыннарының профэвилелиниң кежигүннери чөс-хола рудниктериниң 2200 ажылчыннарының 101 хонукта үргүлчүлээн ажыл соксадыышкыны тиилелге-биле доозулган.

(СЭТА).

Чилиде ажыл соксадыышкыны

БУЭНОС-АЙРЕС. Аргентина парлалганың дыңнадыглары-биле алырга, Чилиниң чазак болгаш өске-даа албан черлериниң ажыл соксадып турар 55 муң ажылчыннарынга болгаш албан-хаакчыларынга транспорттуң болгаш порттарның ажылчыннары, Вальпараистың дээди өөредилге черлериниң студентилери каттышкан.

Сентябрьның 4-че дүнезинде Сант-Яго-га ажыл соксадып турарлар боттарының негелделерин деткип демонстрация организастаан. Полиция болгаш шериглер чыскаалганнарга удур карак чажы төгүлдүрер газты хереглээн. Ажылчыннар ажылга эгелеп кирбес болза, ажыл соксадып турарлар-биле чугаалажыышкыннар кылырындан чазак ойталаан. Туудуп хоругдатырганнарны хостаар, истеп-сүрер чоруктарны соксадыр болгаш ажыл төлевирин улгаттырар дугайында негелделерни хандырбас болза, ажылга үнмес деп ажыл соксадып турарлар медеглээн.

Чилиниң ажылчы чоннарының чаңгыс аай профэвилелиниң төвү сентябрь 5-те бүгү ниитиниң ажыл соксадыышкынып чарлаан, ацаа чурттуң 1750 муң ажылчы чоннары киржир.

(СЭТА).

Карачиде митингилерни болгаш чыскаалдарны хоругдап турары

КАРАЧИ. Карачи хоорайының магистратуразы митингилер болгаш чыскаалдар организастаарын хоругдап турар, а ол ышкаш 5 кижиден хөй чыглырын хоругдап турар 144-кү кеземче кодексиниң чүүлдерин сентябрь 4-тен эгелээш бир ай хуусаалыг күштүг болдурарынга дугайын тускай чарлаан. Айытынган чүүлдерни чоруткан чорук «Карачи хоорайының чонунуң ортузунда болуп турар баа тайбыцны болгаш ыржым байдалды кыжаныышкынның адаанче киирип болур дүшкүүрлүг чоруктарның байдалы-биле дүгжүп турар».

(СЭТА).

Японияда шериг чарыгдалының өзүлдези

ТОКИО. Киодо Цусин агентилелиниң дыңнадып турарын өзүгаар алырга, далай флодунуң күргаг чер шериглерин болгаш ужар-чүүлдү көвүдериниң программазының Японияда ажылдап кылдынганын хөлбаштыр «национал камгалалдың эргелели» келир чылын бодунуң бюджедин 14 миллиард иен (япон акша) чедир көвүдерин планнап турар. Келир бюджет чылында Японияга шериг чарыгдалдарының ниити түүнү эрткен чылдың деңнелинден дыка көвүдээр болгаш барык-ла 103 миллиард иен чедер деп база дыңнадып турар.

(СЭТА).

Таиландыда школалар чедишпейн турар

БАНГКОК. «Бангкок пост» солуннуң дыңнадып турарын өзүгаар алырга, сөөлгү үш чылдың дургузунда эге школалар доосканы (1147 муң кижи өөренип турган) 900 муң уруглардан чүгле 200 муң кижиге ортумак билиг чедип алырының аргазын тывыскан. Таиландының чырыдыышкын министерствозунуң удуртукчулары школаларның ындыг чедишпес чоруун дөзевилетинин турар акша-хөрөңгилериниң чедишпейн турары-биле тайылбырлап турар.

(СЭТА).

Англияда өртектер өзүлдези

ЛОНДОН. Чемненилгениң чамдык протуктуларында өртектериниң өзүп үргүлчүлеп турарын англи парлалга демдеглеп турар. «Дейли уоркер» солуннуң санаанын өзүгаар алырга, ам Англияда өг-бүле бүрүзү майда турганынга көөрде аъш-чемге өртектерни 5—10 хуу хөйнү төлеп турар, а чылдың төнчүзүнге чедир аъш-чемге чарыгдалдар ам-даа 5—10 хуу улгадыры чадап чок.

(СЭТА).

Кыдатта хоорай тудуушкуну

ПЕКИН. Кыдаттың үлетпүр хөгжүлдези-биле кады чурттуң чаа-чаа хоорайлары өзүп, сайзырап турар. Ындыг хоорайларның биреэзи — Хунань можуда Чжучжоу хоорайның дугайын «Жэньминьжибао» солун бижип турар:

Сөөлгү каш чылдың иштинде Чжучжоу хоорайның шөлү барык алды катап улгаткан. Хосталгага чедир хоорайга карачаңгыс бүдүрүлге болуп турган—демир орук мастерскаязы ам үндезин чаартылганың соонда паровоз-вагон септелгезиниң улуг заводу болу берген. Эрги цехтериң өрнунда заводтуң чаа-чаа корпустары тургунган, ында бо үениң автоматчыткан дериишкинин тургускан. Ам бо завод чүгле паровозтар септеп турар эвес, харын пассажир вагоннарын тудуп турар.

Аъш-чем үлетпүрүнүң улуг бүдүрүлгези ажыглалда кирген: удавас Чжучжоунуң хөмүр даш байлакшылдарының фабриказының тудуушкуну эгелээр, ацаа Пинсяның болгаш Цзысиниң чоокку уургайларының хөмүр дажын ажылдап кылыр апаар. Улусчу эрге-чагырганын чылдарында ында туттунган ыяш болбаазырадып кылырының болгаш тууйбунуң заводтары тудуг материалдарын хөйнү бүдүрүп үндүрүп турар.

(СЭТА).

Албанияда улус өөредилгези

ТИРАНА. Албанияга улус өөредилгези калбак хөгжүлдени чүгле дайын сөөлүндеги үеде алган.

Улус эрге-чагыргазының баштайгы чылдарының дургузунда Албанияга бүгү ниитиниң ыяавыла эге өөредилгезин, ооң соонда хоорайларга болгаш чамдык суурларга чеди чыл өөредилгезин чоруткан. 1955—1956 өөредилге чылында 1953 чылга бодаарга барык-ла үш катап хөй уруглар, долу эвес ортумак школаларга 30 ажыг катап хөй уруглар өөренип эгелээн. Чаа өөредилге чылынга чедир 31 школалар туттунган.

Чуртка улус-демократтыг тургузугнуң үезинде бир дугаарында 13 техникумнар болгаш алды дээди өөредилге черлери ажыттынган. Башкыларның саны дыка өскен. Дайын мурнунга чедир школаларга 1600 башкылар ажылдап тургган, ам оларның саны 7 муң ажып турар. Чүгле бо чылын школаларга 550 хире чаа башкылар ажылдап эгелээннер. Школа кадрларын белеткээри-биле Тиранада болгаш республиканың область төптериниң хөй нуруузунда башкы институттары болгаш он педагогика институттары ажыттынган. Өөредилге номнарының саны дыка көвүдээн. Бо чылын күрүненің ном үндүрер парлалга черлери эрткен чылга бодаарга үштүң бириндеи хөй өөредилге номнарын парлаан.

(СЭТА).

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң орлакчызының, иштики информация килдизиниң—3—88, харысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, культура болгаш амыдырал, чагаа килдистериниң база бухгалтерияның—3—65.

ТС—02001 Культура эргелелиниң типографиязы